

บทที่ 5

บทวิเคราะห์

จากการศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่อง ผลกระทบของการปิดด่านชายแดนต่อการค้าชายแดน ไทย-พม่า นี้ ผู้ศึกษากรณีด้านการค้าชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และด่านเมียวดี จังหวัดเมียวดี ประเทศพม่า เนื่องจากเห็นว่า ด้านการค้าด้าน เมียวดี-แม่สอด นี้ เป็นด้านที่มีปริมาณของจำนวนสินค้าเข้า-ออก แต่ละปีมีปริมาณสูงมาก ซึ่งนับว่าเป็นด้านการค้าชายแดนที่สำคัญที่สุดด้านหนึ่ง ซึ่งนับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนท้องถิ่น และของประเทศ หากแต่ว่าอุปสรรคและปัญหาสำคัญของการค้าชายแดนด้านนี้ ก็คือ ปัญหาการปิดด่านบ่อยครั้ง ซึ่งเป็นผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนไทย-พม่า อย่างมาก ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นว่า หากว่าด้านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอดได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และปราศจากปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้เป็นสาเหตุของการปิดด่านแล้ว ก็ทำให้เศรษฐกิจชายแดนด้านเมียวดี-แม่สอดนี้ สามารถพัฒนาได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมาก และส่งผลต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ จากปัจจุบันที่ไทยต้องประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจเช่นในปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาในกรอบของรูปแบบการค้าชายแดน สาเหตุของการปิดด่านชายแดนที่มีผลกระทบต่อการค้าชายแดนไทย-พม่า ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือที่ยั่งยืน การค้าชายแดนระหว่างไทยและพม่าในอนาคต โดยได้สัมภาษณ์ ข้าราชการ, นักธุรกิจ และสื่อมวลชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสนใจในประเด็นของการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอด จำนวน 5 กลุ่ม คือ ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการทหาร พ่อค้านักธุรกิจไทย พ่อค้านักธุรกิจพม่า และสื่อมวลชน จำนวน 26 คน ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประเด็นต่าง ๆ มีดังนี้

5.1 รูปแบบของการค้าชายแดนไทย-พม่า

1. การค้าชายแดนเมียวดี - แม่สอด มีลักษณะการค้าชายแดนก็รูปแบบ และรูปแบบใดบ้าง

ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทั้งหมดเห็นว่า ลักษณะการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอด มี 2 รูปแบบ คือ การค้าในระบบกับการค้านอกระบบ แต่ก็มีผู้ให้สัมภาษณ์บางกลุ่มที่ให้ความ

คิดเห็นแตกต่างออกไปบ้าง เช่น ทศนคติของนักธุรกิจไทยบางท่าน เรียกการค้าในระบบว่าสินค้าที่ผ่านทางสะพานมิตรภาพไทยพม่า และ เรียกสินค้านอกกระบบว่า สินค้าลอดใต้สะพาน โดยให้ความหมายไว้ว่า

การค้าผ่านทางสะพาน หมายถึง สินค้าที่นำเข้าและส่งออกในเส้นทางอนุเมติ เป็นเส้นทางที่ผ่านศุลกากรไทยถูกต้อง

การค้าลอดใต้สะพาน หมายถึง สินค้าที่นำเข้าและส่งออกนอกเส้นทางอนุเมติ เป็นสินค้านำเข้าและส่งออกโดยผิดกฎหมาย และไม่สามารถนำสินค้าเข้าได้โดยเปิดเผย

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งให้ทัศนะต่อรูปแบบการค้าชายแดนเมียวดี - แม่สอด ว่ามี 2 รูปแบบ⁵⁰ คือ

รูปแบบเดิม คือ การซื้อสินค้าระหว่างประชาชนชาวไทยตามบริเวณชายแดน และชาวพม่าที่มีมานาน ตอนนั้นพม่ายังปิดประเทศอยู่ การซื้อขายก็จะเป็นลักษณะการแลกเปลี่ยนโดยไม่ใช้เงิน

รูปแบบปัจจุบัน คือ การส่งสินค้าจากฝั่งไทยไปฝั่งพม่า ซึ่งปัจจุบันการส่งสินค้าออกไม่เป็นแค่เพียงการค้าชายแดนเท่านั้น แต่จะมีสินค้าจากบริษัทจากกรุงเทพฯ โดยขนส่งทางรถบรรทุกผ่านด่านเข้ามามากขึ้น เป็นการส่งออกเต็มรูปแบบ มีการเสียภาษีและการขอภาษีคืนอย่างถูกต้อง ซึ่งการค้ารูปแบบนี้เกิดขึ้นหลังจากที่พม่ามีการเปิดประเทศให้กว้างขึ้นจากในอดีต

โดยสรุปแล้วสามารถแบ่งลักษณะการค้าชายแดน เป็น 2 รูปแบบ คือ การค้าในระบบ และการค้านอกกระบบ

2. การค้าในระบบและการค้านอกกระบบมีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร

จากความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้อธิบายถึงลักษณะของการค้าชายแดนในระบบและการค้าชายแดนนอกกระบบ ดังนี้

2.1 การค้าในระบบ กลุ่มข้าราชการทั้ง 4 ราย อธิบายว่า เป็นการค้าขายที่ไม่่ว่าจะเป็นการค้าที่นำเข้าหรือส่งออก จะดำเนินการผ่านพิธีการด้านศุลกากรทั้ง 2 ฝ่ายโดยถูกต้อง ทั้งเสียภาษีและไม่เสียภาษี ซึ่งสินค้าส่งออกทางด้านเมียวดี - แม่สอด ส่วนใหญ่จะยกเว้นภาษีทั้งหมด การค้าในระบบจะมีตั้งแต่ระดับเล็ก ๆ จนถึงระดับสากล แต่ทางการพม่าเห็นว่า การค้าชายชายแดนในระบบที่ถูกต้องต้องผ่าน 3 ด้านเท่านั้น คือ

⁵⁰ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกประเภทผ้าผืน, 8 กรกฎาคม 2542.

1. ด้านอำเภอเมียวดี
2. ด้านอำเภอท่าช้างเหล็ก
3. ด้านเกาะสอง

ซึ่งถ้านอกเหนือจากนี้รัฐบาลพม่าถือว่าการค้าในระบบทั้งสิ้น

ส่วนกลุ่มนักธุรกิจไทย 11 ราย ได้ให้ทัศนะต่อการค้าในระบบว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มข้าราชการ มีบางรายที่อธิบายการค้าในระบบเพิ่มเติมว่า การค้าในระบบไทย - พม่า ในปัจจุบันจะชำระด้วยเงินจั๊ต ยังไม่ได้ชำระผ่าน L/C เพราะยังมีความไม่สะดวกในการผ่านทางธนาคาร ซึ่งที่พม่านั้นยังมีธนาคารของไทยยังไม่เพียงพอ และเป็นเพียงตัวแทนของธนาคารเท่านั้น ไม่ใช่สาขาย่อย จึงยังไม่มีเปิด L/C

กลุ่มนักธุรกิจชาวพม่า 10 ราย และสื่อมวลชน ก็ได้อธิบายลักษณะของการค้าในระบบเช่นเดียวกับกลุ่มข้าราชการ

ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะของการค้าในระบบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มให้คำอธิบายตรงกันว่า เป็นการค้าที่นำเข้าและส่งออก ผ่านพิธีการทางศุลกากร ทั้ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายไทยและฝ่ายพม่า

2.2 การค้าในระบบ ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละกลุ่มอธิบายลักษณะของการค้าในระบบไว้ว่า กลุ่มข้าราชการ 4 ราย ได้อธิบายลักษณะของการค้าในระบบไว้ว่า เป็นการค้าขายสินค้าส่งออกและนำเข้าโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร จะเป็นลักษณะของการลักลอบนำเข้าและส่งออก

กลุ่มนักธุรกิจชาวไทย 11 ราย ได้อธิบายลักษณะของการค้าในระบบเช่นเดียวกับข้าราชการ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายเห็นว่า การค้าในระบบ คือ การส่งออกสินค้าที่อยู่ในระบบพิธีศุลกากรไทย แต่ไม่อยู่ในระบบพม่าเป็นสินค้าที่ไม่เสียภาษีให้ทางการพม่าอย่างถูกต้อง⁵¹ ผู้ให้สัมภาษณ์อีกรายหนึ่งได้อธิบายเพิ่มเติมว่า เป็นการซื้อสินค้าที่ชาวพม่ามาซื้อสินค้าที่ฝั่งไทยเอง โดยชาวพม่าเหล่านั้นจะอยู่ตามบริเวณชายแดนอยู่ไม่ไกลจากฝั่งไทยเท่าใดนัก จะเดินทางมาซื้อสินค้าด้วยตัวเอง⁵² ผู้ให้สัมภาษณ์อีกรายได้อธิบายว่า การค้าในระบบนั้นจะมีขบวนการรับจ้างขนสินค้าจากไทยเข้าสู่ฝั่งพม่า ซึ่งสินค้าบางชนิดจะทำพิธีการทางศุลกากรของพม่าอย่างถูกต้อง แต่สินค้าในบรรจุภัณฑ์จะแตกต่างจากรายการแสดงสินค้าที่ได้จดทะเบียนไป ไม่ว่าจะเป็นขนาด,

⁵¹ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกประเภทผงชูรส, 25 มิถุนายน 2542.

⁵² สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกประเภทยา, 6 กรกฎาคม 2542 .

สี, ชนิดของสินค้า, จำนวน เพียงแต่ได้แจ้งจำนวนตัวเลขออกไปเท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะของการค้าในระบบก็ได้ เรียกว่าเป็นลักษณะก้ำกึ่งระหว่างการค้าในระบบและการค้าในระบบ⁵³

ส่วนกลุ่มนักธุรกิจชาวพม่า 10 รายและสื่อมวลชน 1 ราย ก็ได้อธิบายลักษณะการค้าในระบบเช่นเดียวกับกลุ่มข้าราชการ แต่พ่อค้านักธุรกิจชาวพม่าได้อธิบายถึงลักษณะการนำเข้าสินค้าจากระบบจากฝั่งพม่ามาฝั่งไทยว่าจะนำมาโดยข้ามทางท่าเรือ ซึ่งจะมีท่าเรือจำนวนมากที่สามารถข้ามมาฝั่งไทยได้ โดยไม่ต้องผ่านทางสะพานมิตรภาพฯ โดยการข้ามท่าเรือนั้นจะเสียค่าโดยสารเรือประมาณ 5 - 10 บาท⁵⁴ เท่านั้น

จากการอธิบายลักษณะของการค้าในระบบและการค้าในระบบ จากผู้ให้สัมภาษณ์จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกัน คือ การค้าในระบบเป็นการค้าขายสินค้าทั้งนำเข้าและส่งออกโดยผ่านพิธีการทางศุลกากรโดยถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนการค้าในระบบเป็นการค้าที่นำเข้าและส่งออกโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร มีลักษณะการลักลอบส่งออกและนำเข้าของสินค้า

3. ปัจจุบันการค้าในระบบและการค้าในระบบ การค้าประเภทใดที่มีปริมาณซื้อขายมากกว่ากัน

ตารางที่ 11 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อประเด็นเกี่ยวกับ: ปริมาณการซื้อขายของการค้าในระบบและการค้าในระบบ

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์	การค้าในระบบ	การค้าในระบบ	รวม
1. กลุ่มข้าราชการ	2	2	4
2. กลุ่มนักธุรกิจไทย	2	9	11
3. กลุ่มนักธุรกิจพม่า	1	9	10
4. สื่อมวลชน	0	1	1
รวม	5	21	26

จากตารางเห็นได้ว่า ความคิดเห็นต่อปริมาณการค้าในระบบและการค้าในระบบ ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การค้าขายแดนแม่สอด-เมียวดี เป็นการค้าในระบบมีจำนวนมากกว่ากลุ่มตัว

⁵³ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกประเภทผ้าผืน, ผ้าทอ, 8 กรกฎาคม 2542.

⁵⁴ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทกุ้งแห้ง, 14 กรกฎาคม 2542.

อย่างที่เราเห็นว่าการค้าในระบบมีปริมาณมากกว่า (21:5) โดยกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่า มีการค้าในระบบมากกว่าการค้าในระบบ เช่น กลุ่มนักธุรกิจไทยและกลุ่มนักธุรกิจพม่า เห็นว่า การค้าในระบบมีถึง 90% ของปริมาณการส่งออกของพม่าเพราะชาวพม่านิยมระบบการหลีกเลี่ยงภาษีมากกว่าเพราะการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลพม่าเป็นการเก็บภาษีที่มีหลายขั้นตอนและค่อนข้างแพง จึงนิยมมีการลักลอบ⁵⁵ ผู้ให้สัมภาษณ์อีกรายได้อธิบายว่า การส่งออกของสินค้าไทยโดยเฉพาะนักธุรกิจแม่สอดจะเป็นการค้าในระบบมากเพราะไม่มีโอกาสค้าในระบบเท่าใดนัก อีกทั้งมีความชำนาญในพื้นที่จะรู้ช่องทางมากกว่าคนอื่น⁵⁶ ส่วนสื่อมวลชน⁵⁷ เห็นว่า การที่ปริมาณการค้าในระบบมีมากกว่าเพราะการค้าในระบบจะทำให้พ่อค้าลดต้นทุนในการส่งออกได้มากกว่าเพราะต้องเสียภาษีทางพิธีการทางศุลกากรค่อนข้างมากและมีสินค้าที่ต้องห้ามผ่านทางการค้าชายแดน โดยเฉพาะสินค้าต้องห้ามนำเข้า-ส่งออกของพม่าจำนวนมาก⁵⁸ ดังนั้นจึงเป็นเหตุทำให้การค้าในระบบมีจำนวนมากกว่าการค้าในระบบ เช่น สินค้าประเภทวัว, ไม้สัก เป็นสินค้าห้ามส่งออกของพม่า แต่ชาวไทยต้องการสินค้าหลายประเภทจากพม่าทำให้ต้องมีการค้าในระบบมากกว่า

ในขณะที่ข้าราชการรายหนึ่งเห็นว่า การค้าในระบบมีมากกว่าการค้าในระบบเพราะปัจจุบันภาษีมูลค่าเพิ่มลดลงเหลือ 7% จากที่ภาษีมูลค่าเพิ่มมีถึง 10% ในอดีตทำให้เป็นแรงจูงใจให้นักธุรกิจไทยหันมาทำการค้าในระบบมากขึ้น ส่วนนักธุรกิจอีกท่านหนึ่งเห็นว่าปริมาณการค้าในระบบมีมากกว่า เพราะในปัจจุบันนักธุรกิจจากกรุงเทพฯ ได้หันมาส่งสินค้าทางด้านชายแดนมากขึ้น ซึ่งการส่งออกแต่ละครั้งจะมีปริมาณการส่งออกจำนวนมากเพราะมาจากบริษัทใหญ่ ๆ จากส่วนกลาง ซึ่งนักธุรกิจท้องถิ่นคงจะเทียบปริมาณการส่งออกกับนักธุรกิจจากกรุงเทพฯ ไม่ได้⁵⁹

จากทัศนะของผู้ให้สัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่า ปริมาณการซื้อขายของการค้าในระบบจะมีปริมาณการซื้อขายมากกว่าการค้าในระบบ ทั้งนี้เพราะจากการที่ทางรัฐบาลพม่าได้ออกประกาศฉบับที่ 5/98 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2541 เรื่องห้ามสินค้าเข้า เช่น ผงชูรส, เครื่องดื่ม, ขนมปังกรอบ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นสินค้าที่ชาวพม่านิยมบริโภค จึงทำให้ผู้ค้าชาวไทยต้องลักลอบส่งสินค้าเหล่านี้เข้าฝั่งพม่า นอกจากนี้รัฐบาลพม่ายังได้ออกประกาศ ฉบับที่ 6/98 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2541 ห้ามส่งสินค้าออก เช่น ข้าว, วัว, ควาย, อัญมณี, ไม้สัก เป็นต้น เป็นสินค้าที่ชาวไทยต้องการบริโภค จึง

⁵⁵ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทผงชูรส, 25 มิถุนายน 2542.

⁵⁶ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทอุปกรณ์ประมง, 6 กรกฎาคม 2542.

⁵⁷ สัมภาษณ์สื่อมวลชน, 14 กรกฎาคม 2542.

⁵⁸ ตูรายการค้าต้องห้ามที่ภาคผนวกที่ 2.

⁵⁹ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทผ้าผืน, 6 กรกฎาคม 2542.

ทำให้ผู้ค้าชาวพม่าต้องลักลอบส่งสินค้าเข้ามาฝั่งไทยเช่นกัน เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้การค้านอกระบบมีปริมาณการซื้อขายมากกว่าการค้าในระบบ คือ การค้าในระบบจะต้องผ่านพิธีการทางศุลกากรซึ่งมีระเบียบและขั้นตอนมีหลายขั้นตอนและราคาสูงกว่าการค้านอกระบบ

4. สินค้านำเข้าและส่งออกในรูปแบบของการค้าในระบบและการค้านอกระบบ เป็นสินค้าประเภทใดบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทั้งหมดไม่สามารถตอบรายละเอียดทั้งหมดได้ แต่จะมีข้อมูลที่มีอยู่แล้วในหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น สำนักงานพาณิชย์จังหวัดตาก, ด้านศุลกากร ตลอดจนองค์กรเอกชน เช่น หอการค้า เป็นต้น ซึ่งจะมีรายละเอียดของสินค้ามากกว่าจะสอบถามข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ แต่ผู้ศึกษาได้สรุปรายการสินค้านำเข้าและส่งออกในรูปแบบของการค้าในระบบและนอกระบบดังนี้

4.1 การส่งออกและนำเข้าสินค้าในรูปแบบของการค้าในระบบ

สินค้าส่งออก ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคที่พม่าขาดแคลน เนื่องจากประชาชนชาวพม่ายังไม่สามารถผลิตสินค้าเหล่านั้นได้จึงต้องมีการส่งสินค้าจากไทย ซึ่งสินค้าเหล่านี้จะมาจากทั้งพ่อค้า, นักธุรกิจท้องถิ่น และนักธุรกิจจากกรุงเทพฯ ซึ่งแต่ละปีมีปริมาณส่งออกมาก สินค้าอุปโภคบริโภคนี้ได้แก่ เสื้อผ้า, ผ้าผืน, ยารักษาโรค, พลาสติก เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีสินค้าประเภทเกษตร เช่น เครื่องมือทางการเกษตร, ปุ๋ยเคมี, ยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น อีกประเภทหนึ่งที่เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ คือ อุปกรณ์ทางการก่อสร้าง, ปูนซีเมนต์ เป็นต้น

สินค้านำเข้า แทบจะไม่มีสินค้านำเข้าของพม่าที่อยู่ในระบบเพราะพม้ามักจะอ้างถึงความต้องการบริโภคภายในประเทศ ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่ากรณีที่พม่าห้ามส่งออกสินค้ามายังฝั่งไทยเพราะถือว่าไม่ถูกต้องด้วยเหตุผลภายในของพม่าเอง เช่น การส่งออกโค, กระบือ ขัดต่อหลักศาสนาของพม่า หรือสินค้าเกษตรบางประเภท เช่น ข้าว ทางรัฐบาลพม่าถือว่าต้องการให้ประชาชนมีข้าวบริโภคอย่างเพียงพอภายในประเทศ เป็นต้น⁶⁰ นักธุรกิจชาวพม่าท่านหนึ่งเห็นว่า การส่งสินค้านำเข้าประเทศไทยนั้นจะนำสินค้าโดยการขออนุญาตทางฝ่ายรัฐบาลพม่าที่เมืองย่างกุ้งและเสียภาษีอย่างถูกต้องให้กับรัฐบาลพม่าและสามารถผ่านทางโดยไม่ต้องเสียภาษีที่ด่านเมียวดี-แม่สอดอีก แต่การส่งออกสินค้าของพม่าส่วนใหญ่พ่อค้า นักธุรกิจใหญ่ ๆ จะอยู่ที่

⁶⁰ สัมภาษณ์ประธานหอการค้า จังหวัดตาก, 25 มิถุนายน 2542.

เมืองอย่างกรุงเทพฯ ที่จะอยู่ตามบริเวณชายแดน การส่งสินค้าออกของพม่ามักจะจ้างรถขนส่งมาจากอย่างกรุงเทพฯ เพราะสะดวกกว่าการนำสินค้าเข้ามาเอง⁶¹

4.2 การส่งออกและนำเข้าสินค้าในรูปแบบของการค้าในระบบ

สินค้าส่งออก ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า สินค้าส่งออกนอกกระบวนนี้ สินค้าที่พม่าห้ามนำเข้าประเทศจึงต้องมีการลักลอบส่งออกพม่าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าประเภทในระบบโดยหลีกเลี่ยงการเสียภาษีและพิธีการทางศุลกากร⁶² นักธุรกิจท่านหนึ่งอธิบายว่า การส่งออกจะทำได้โดยการส่งทางท่าเรือซึ่งมีมากตามบริเวณชายแดนไทย-พม่า⁶³

สินค้านำเข้า สินค้านำเข้าในรูปแบบการค้าในระบบส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่พม่าห้ามนำส่งออก ดังนั้น จึงมีการลักลอบข้ามเข้ามาฝั่งไทยโดยเฉพาะในเวลากลางคืนเพื่อปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ สินค้าประเภทนี้ได้แก่สินค้าประเภทเดียวกับสินค้านำเข้าในระบบซึ่งสามารถขนส่งทางเรือได้ง่าย นอกจากนี้ยังมีสินค้าประเภทไม้ซุงและผิวกัญหามาย ทั้งนี้เพราะไทยขาดแคลนทรัพยากรประเภทป่าไม้ ซึ่งต่างจากพม่าที่มีป่าไม้อย่างอุดมสมบูรณ์อยู่มาก นักธุรกิจของไทยจึงได้มีการพยายามที่จะนำไม้จากพม่าทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย สินค้าอีกประเภทหนึ่งที่มีการนำเข้ามาจำนวนมากคือสินค้าประเภทโค, กระบือ การนำเข้ามักจะเป็นการต้อนเข้ามาฝั่งแม่น้ำเมยเข้ามาฝั่งไทย ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งอธิบายว่า โคที่นำเข้าจะเป็นโคของชาวพม่าและชาวบังกลาเทศ เนื่องจากชาวบังกลาเทศและชาวพม่าจะเลี้ยงไว้เพื่อทำการเกษตรและไม่นิยมบริโภคเนื้อเพราะมีความเชื่อทางศาสนา ดังนั้นจำนวนโคจึงมีจำนวนมากและปล่อยทิ้งไว้ตามทุ่งนา จึงทำให้มีการขโมยวัวตามชายแดนและกวาดต้อนตั้งแต่ชายแดนบังกลาเทศ-พม่า จนกระทั่งถึงชายแดนไทย-พม่า และทำการลักลอบข้ามฝั่งมายังประเทศไทย จะมีผู้ซื้อโคเหล่านี้และนำไปขายต่ออีกที⁶⁴

โดยสรุปแล้วสินค้านำเข้า-ส่งออกทั้งในรูปแบบการค้าในระบบและการค้าในระบบส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าประเภทเดียวกัน ทั้งนี้เพราะพม่ายังขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภคอีกมาก จึงต้องมีการสั่งซื้อสินค้าจากไทยทั้งในรูปแบบการค้าในระบบและการค้าในระบบ ทั้งนี้เพราะพม่าได้ประกาศห้ามนำเข้าและส่งออกตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ของสหภาพพม่า วันที่

⁶¹ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทถั่วเหลือง, 14 กรกฎาคม 2542.

⁶² โดยการลักลอบส่งออกตามท่าเรือต่างตลอดแนวชายแดนไทย-พม่า

⁶³ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทเครื่องสำอาง, 10 กรกฎาคม 2542.

⁶⁴ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทโค, 15 กรกฎาคม 2542.

20 มีนาคม 2541 ซึ่งล้วนแต่เป็นสินค้าที่ชาวพม่าต้องการอุปโภคบริโภคและชาวไทยก็ต้องการวัตถุดิบทางด้านอุตสาหกรรมจากพม่า จึงทำให้ต้องมีการค้าในรูปแบบของการค้านอกระบบ ซึ่งยากที่จะหาข้อมูลแสดงปริมาณการค้านอกระบบได้ แต่จากการที่ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถประเมินได้ว่าการค้าชายแดนในรูปแบบของการค้านอกระบบมีมากกว่าการค้าในรูปแบบของการค้าในระบบ

5. พื้นที่ชายแดนจังหวัดตากมีการค้านอกระบบกระทำกันในพื้นที่ใดบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มเห็นว่า การค้านอกระบบจะกระทำกันตามแนวชายแดนเพราะสามารถถ่ายเทสินค้าได้ทุกจุด ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า เส้นทางของการถ่ายเทสินค้านอกระบบนี้เป็นเส้นทางที่ด่านศุลกากรไม่สามารถควบคุมได้ เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตรวจสอบและตรวจตราได้ตลอดเวลา เพราะส่วนใหญ่การค้านอกระบบนี้จะมีการลักลอบกระทำกันในพื้นที่บริเวณกลางคืน⁶⁵ ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า การค้านอกระบบจะกระทำโดยทางด้านอำเภอแม่สอด (จะค้าในหรือนอกระบบก็ผ่านด่านแม่สอดทางเดียวกัน) โดยจะผ่านด่านในเวลากลางคืนเพราะสะดวกที่สุดและง่ายที่สุด เพราะการค้าโดยการลักลอบขนส่งสินค้าทางป่าชายแดนในปัจจุบันลดน้อยลงมากเพราะไม่สะดวกและเสี่ยงต่อการถูกจับกุม⁶⁶ สื่อมวลชนรายหนึ่งให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่าการค้านอกระบบตามแนวชายแดนโดยเฉพาะที่อำเภอแม่สอดจะทำการค้านอกระบบมากที่สุดโดยจะส่งทางท่าเรือแม่สอดจะมีถึง 14 ท่าเรือ⁶⁷

โดยสรุปแล้วการค้านอกระบบจะกระทำกันตามบริเวณชายแดนด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 5.1 อำเภอแม่สอด ได้แก่ บ้านท่าอาจ บ้านวังตะเคียน บ้านห้วยม่วง บ้านวังแก้ว บ้านผาลู
- 5.2 อำเภอพบพระ ได้แก่ บ้านวะเหล่ บ้านหมื่นฤทัย
- 5.3 อำเภอแม่ระมาด ได้แก่ บ้านตากคำ บ้านวังผา
- 5.4 อำเภอท่าสองยาง ได้แก่ บ้านแม่ตะวอ บ้านแม่ต้าน บ้านแม่หละ บ้านแม่สลิค
- 5.5 อำเภออุ้มผาง ได้แก่ บ้านหนองหลวง บ้านตะเบอพู บ้านแม่จัน บ้านเบ็งเค็ง

⁶⁵ สัมภาษณ์ข้าราชการพลเรือน, 24 มิถุนายน 2542.

⁶⁶ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทผ้าผืน, 8 กรกฎาคม 2542.

⁶⁷ สัมภาษณ์สื่อมวลชน, 14 กรกฎาคม 2542.

5.2 สาเหตุของการปิดดำเนินการค้าชายแดนไทย-พม่า

6. ด้านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอดได้เปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อใด

โดยสรุปแล้วผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทุกรายเห็นว่า การเปิดดำเนินการค้าชายแดนแม่สอดเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2540 เพราะจะเปิดก่อนพิธีเปิดสะพานมิตรภาพไทย-พม่า 1 วัน คือสะพานมิตรภาพไทย-พม่าจะเปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2540 และมีการเปิดให้ใช้ด่านเมียวดี-แม่สอด วันที่ 14 สิงหาคม 2540⁶⁸ ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า การค้าชายแดนที่อำเภอแม่สอดนี้มีมานานกว่า 10 ปีแล้ว เกิดก่อนที่จะมีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-พม่า⁶⁹

7. การเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-พม่าทำให้มูลค่าการค้าชายแดนแตกต่างจากก่อนที่จะมีการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-พม่าหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มเห็นว่า มูลค่าการค้าชายแดนระหว่างก่อนที่จะมีการเปิดสะพาน และหลังจากที่มีการเปิดใช้สะพานแล้วไม่มีความแตกต่างกัน ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า การเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-พม่าไม่ได้ทำให้ปริมาณการค้าเพิ่มมากขึ้นแต่อย่างใด เพราะตามแนวชายแดนมีท่าเรือที่สามารถส่งสินค้าออกได้จำนวนมาก และอยู่ใกล้กับสะพานมิตรภาพไทย-พม่า ซึ่งผู้ทำธุรกิจค้าชายแดนจะนิยมการส่งออกและนำเข้าทางท่าเรือมากกว่า เพราะทำให้ต้นทุนในการส่งออกไม่มากเท่ากับการผ่านด่านศุลกากรบนสะพานมิตรภาพไทย-พม่า⁷⁰

โดยภาพรวมแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-พม่า ไม่ได้ทำให้มูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มมากขึ้น เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการค้าระบบที่ผ่านทางท่าเรือมากกว่าการผ่านด่านทางสะพานฯ แต่การเปิดสะพานจะทำให้การส่งสินค้าในระบบคลองตัวขึ้น เพราะในอดีต การส่งสินค้าผ่านทางสะพานจะเป็นสะพานเล็กๆที่สามารถข้ามไปมาได้ แต่ไม่สะดวกเท่ากับการขนส่งสินค้าผ่านทางสะพานฯ ในปัจจุบันเท่านั้น

⁶⁸ สัมภาษณ์สื่อมวลชน, 14 กรกฎาคม 2542.

⁶⁹ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทองเท้าแตะ, 2542.

⁷⁰ สัมภาษณ์สื่อมวลชน, 14 กรกฎาคม 2542.

8. ด้านการค้าเมียวดี-แม่สอดเคยปิดมาแล้วกี่ครั้ง และเมื่อใดบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่าไม่สามารถระบุจำนวนครั้งที่แน่นอนได้เพราะมีการปิดบ่อยครั้ง และการปิดด่านแต่ละครั้งระยะเวลาของการปิดด่านแตกต่างกันเพราะบางครั้งระยะเวลาปิดด่านกันนานนับปี แต่บางครั้งก็ระยะเวลาสั้น ๆ เช่น 4 - 5 วัน รัฐบาลพม่าก็มีการสั่งปิดด่านซึ่งก็แล้วแต่คำสั่งของรัฐบาลทหารพม่า แต่โดยสรุปแล้วการปิดด่านที่เป็นทางการที่ใช้ระยะเวลาการปิดที่ยาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 - 2541 มีการปิดด่าน 3 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 ช่วงเดือนพฤศจิกายน 2534 – พฤศจิกายน 2535

ครั้งที่ 2 ช่วงเดือนมีนาคม 2538 – กรกฎาคม 2539 และ

ครั้งที่ 3 ช่วงเดือนพฤศจิกายน 2540 – มิถุนายน 2541

9. จากการที่รัฐบาลพม่ามีการสั่งปิดด่านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอดมีสาเหตุมาจากอะไร

จากการที่รัฐบาลพม่าได้สั่งให้มีการปิดด่านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอดบ่อยครั้ง มีสาเหตุหลาย ๆ ประการที่ทำให้ทางการรัฐบาลพม่าต้องมีคำสั่งปิดด่าน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยสรุปแล้วมีสาเหตุหลัก ๆ ที่รัฐบาลพม่าสั่งให้มีการปิดด่านด้านเมียวดีไว้ดังนี้

1. ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยในพม่า

เป็นปัญหาการเมืองภายในของพม่าที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศไทย เกิดขึ้นเนื่องจากการที่พม่ามีชนกลุ่มน้อย (โดยเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยง) ในพม่าที่พยายามต่อต้านรัฐบาลพม่าเพื่อต้องการการปกครองตนเองที่มีอิสระ ซึ่งชนกลุ่มน้อยเหล่านี้จะอาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดน เมื่อมีการปะทะกันระหว่างชนกลุ่มน้อยกับทหารของรัฐบาลพม่าจึงทำให้ชนกลุ่มน้อยส่วนหนึ่งหลบหนีเข้ามาตามแนวบริเวณชายแดนไทย-พม่า บางครั้งก็หลบหนีเข้ามายังประเทศไทยเป็นผลให้ทหารพม่าหวาดระแวงว่าประเทศไทยให้การช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยเหล่านี้เพื่อต่อต้านรัฐบาลพม่า⁷¹ เป็นเหตุให้พม่าใช้เหตุผลนี้เป็นสาเหตุของการปิดด่าน ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า การปราบปรามชนกลุ่มน้อยของรัฐบาลพม่า ส่งผลกระทบถึงไทยเพราะชนกลุ่มน้อยเหล่านี้มาพักอาศัยอยู่ตาม

⁷¹ ซึ่งในอดีตไทยเคยมีนโยบายให้ชนกลุ่มน้อยเป็น "รัฐกันชน" (Buffer State) เพื่อป้องกันการรุกรานจากทหารพม่า

ชายแดนทำให้รัฐบาลพม่าทำการปราบปรามเข้ามาในแผ่นดินไทยและทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกับทหารไทยและเป็นเหตุผลให้พม่ารัฐบาลสั่งปิดด่านการค้าชายแดนในที่สุด⁷²

2. ปัญหาข้อพิพาทเรื่องแม่น้ำเมยและการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือเกาะกลางแม่น้ำเมย

แม่น้ำเมย พม่าเรียกว่า แม่น้ำ Thaungyin River เป็นเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสหภาพพม่า ตามอนุสัญญาระหว่างกษัตริย์สยามกับข้าหลวงใหญ่แห่งอินเดียว่าด้วยเรื่องกำหนดแดนบนผืนแผ่นดินใหญ่ระหว่างราชอาณาจักรสยามและมณฑลของอังกฤษ คือ เทนเนสเซอร์ิม (Convention between The King of Siam and the Governor-General of India, defining the Boundary on the Mainland between the Kingdom of Siam and British Province of Tenasserim) ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2411 ได้กำหนดให้แม่น้ำเมยให้เป็นเขตแดนของแต่ละประเทศอยู่ที่ฝั่งของแม่น้ำ

ผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทุกกลุ่มเห็นว่า สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้รัฐบาลพม่ามีการสั่งปิดด่านการค้าแม่สอด-เมียวดี คือปัญหาบริเวณแม่น้ำเมยเป็นปัญหาการขัดแย้งระหว่างประชาชนชาวไทยและพม่าต่างพยายามสร้างหลักก่อกำแพง 2 ฝั่งแม่น้ำ เพื่อป้องกันตลิ่งไม่ให้พังตามกระแสความแรงของน้ำ ทำให้ทหารพม่าไม่พอใจจึงได้ถอนหลักก่อกำแพงของประชาชนชาวไทยและเผาบ้านเรือนของประชาชนชาวไทย ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า สาเหตุที่ทำให้รัฐบาลพม่ามีคำสั่งปิดด่านคือการเปลี่ยนทางธรรมชาติ ทำให้ต้องมีการสร้างหลักก่อกำแพง ทำให้น้ำกัดเซาะบริเวณอีกฝั่ง เกิดเป็นปัญหาข้อพิพาทระหว่างกัน และยังไม่มียุติปัญหาในเรื่องนี้จนถึงปัจจุบันเพราะพม่าอ้างว่ายังไม่มีความพร้อม⁷³

3. สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจของพม่า

ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งได้ให้ทัศนะว่า สาเหตุหนึ่งของการปิดด่านการค้าชายแดนด้านเมียวดี เพราะพม่าต้องการสงวนเงินตราต่างประเทศในระบบกับทุก ๆ ประเทศที่ค้ากับพม่า ทั้งนี้เพราะรัฐบาลพม่าอ้างว่าต้องการให้ประชาชนพม่าหันมาบริโภคสินค้าในประเทศให้มากขึ้น⁷⁴ ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ในเรื่องของการเก็บภาษีศุลกากรของพม่าก็เป็นสาเหตุหนึ่งเพราะการค้านอกระบบมีปริมาณมากทำให้พม่าเก็บภาษีจากสินค้าเข้าได้น้อยจึงทำให้

⁷² สัมภาษณ์ข้าราชการพลเรือน, 2542.

⁷³ สัมภาษณ์ข้าราชการทหาร, 11 กรกฎาคม 2542.

⁷⁴ สัมภาษณ์ข้าราชการพลเรือน, 23 มิถุนายน 2542.

พม่าอ้างว่าพม่าต้องปิดด่านเพื่อจัดระเบียบภาษีศุลกากรของพม่าใหม่ทั้งหมด⁷⁵ ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า ผลประโยชน์ของรัฐบาลทหารพม่าก็เป็นประเด็นสำคัญของการปิดด่านของรัฐบาลพม่าเพราะบ่อยครั้งที่เมื่อใดก็ตามที่พม่าเก็บภาษีศุลกากรได้น้อย รัฐบาลพม่าก็จะสั่งปิดด่านทันทีโดยไม่มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า⁷⁶

นอกจากนี้ข้าราชการท่านหนึ่งเห็นว่า การปิดด่านค้าชายแดนสามารถควบคุมสถานการณ์ความไม่สงบภายในประเทศได้ เพราะการปิดด่านทำให้ชนกลุ่มน้อย (โดยเฉพาะกะเหรี่ยง) ไม่มีรายได้จากการค้าชายแดน ทำให้ชนกลุ่มน้อยไม่มีรายได้ที่จะนำไปซื้อเสบียงอาหารและอาวุธเพื่อต่อต้านรัฐบาลพม่า เมื่อขาดอาหารขาดอาวุธยุทธโปกรณ์ก็ทำให้การต่อสู้กับทหารพม่าและการต่อต้านรัฐบาลพม่าทำได้ลำบากขึ้น ในขณะที่เดียวกันทหารพม่าก็สามารถปราบปรามชนกลุ่มน้อยได้ง่ายขึ้น⁷⁷

4. สาเหตุทางด้านการตรวจตราของข้าราชการพม่า

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ทำให้การปิดด่านบ่อยครั้งที่สุดคือการตรวจตามบริเวณการค้าชายแดน ซึ่งการค้าชายแดนในความหมายของรัฐบาลพม่าแล้วเป็นการค้านอกกระบวนทั้งหมด ดังนั้นเมื่อมีการเดินตรวจตามบริเวณชายแดนทำให้ต้องมีการปิดด่านชายแดนเพื่อจัดระเบียบทางการค้าชายแดน ในเรื่องนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นพ่อค้านักธุรกิจชาวพม่าจำนวน 7 ใน 10 รายที่เห็นว่า การตรวจตราของข้าราชการทหารพม่าทำให้ต้องมีการปิดด่านบ่อย ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งแสดงความเห็นว่า การที่ทหารพม่าได้มาตรวจตราตามบริเวณชายแดนใช้เวลาไม่นานมากนัก บางครั้งก็ประมาณ 4 - 5 วัน บางครั้งก็ไม่กี่ชั่วโมง ก็เดินทางกลับ⁷⁸

นอกจากสาเหตุหลัก ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งยังให้สาเหตุของการปิดด่านของรัฐบาลพม่าอีกว่า เกิดจากการที่รัฐบาลไทยให้ความช่วยเหลือนักศึกษาพม่า โดยให้เข้ามาพักอาศัยอยู่บริเวณราชบุรีและกรุงเทพฯ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลพม่าไม่พอใจไทยและสั่งปิดด่านการค้าชายแดนด้านเมียวดีในที่สุด⁷⁹

⁷⁵ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทผ้าผืน, 8 กรกฎาคม 2542.

⁷⁶ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทเครื่องสำอางค์, 10 กรกฎาคม 2542.

⁷⁷ สัมภาษณ์ข้าราชการพลเรือน, 24 มิถุนายน 2542.

⁷⁸ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทเฟอร์นิเจอร์เก่า, 15 กรกฎาคม 2542.

⁷⁹ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทอุปกรณ์ประมง, 6 กรกฎาคม 2542.

9. รัฐบาลไทยเคยสั่งให้มีการปิดด่านเมียวดี-แม่สอดบ้างหรือไม่ เมื่อใด และสาเหตุใด

ตารางที่ 12 แสดงความคิดเห็นของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ต่อประเด็นคำถามว่า : รัฐบาลไทยเคยสั่งให้มีการปิดด่านเมียวดี-แม่สอดบ้างหรือไม่

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์	เคย	ไม่เคย	รวม
1. กลุ่มข้าราชการ	0	4	4
2. กลุ่มนักธุรกิจไทย	0	11	11
3. กลุ่มนักธุรกิจพม่า	0	10	10
4. สื่อมวลชน	0	1	1
รวม	0	26	26

จากตารางเห็นว่า ความคิดเห็นต่อการที่รัฐบาลไทยสั่งให้มีการปิดด่านการค้าชายแดน ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มต่างมีความเห็นตรงกัน (26:0) ว่า รัฐบาลไทยไม่เคยมีคำสั่งให้ปิดด่านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอด ซึ่งมีผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า การที่รัฐบาลไทยไม่เคยมีคำสั่งให้ปิดด่านการค้าชายแดนเพราะทางรัฐบาลเข้าใจดีว่าการค้าชายแดนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมากโดยเฉพาะด้านการค้าชายแดนที่อำเภอแม่สอด ถ้าทางรัฐบาลสั่งให้มีการปิดด่านจะทำให้กระทบกระเทือนต่อพ่อค้านักธุรกิจและต่อการค้าชายแดนอย่างมาก การปิดด่านจะเป็นคำสั่งของรัฐบาลพม่าแต่ฝ่ายเดียว⁸⁰ ผู้ให้สัมภาษณ์อีกรายหนึ่งเห็นว่า การที่รัฐบาลไทยไม่เคยมีคำสั่งให้ปิดด่านการค้าชายแดน ด้วยเหตุผลที่ว่า การปิดด่านเป็นเรื่องที่ต้องใช้ขั้นตอนมากและต้องใช้เวลาคือต้องมีคำสั่งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ปิดด่านถึงจะสามารถปิดด่านการค้าชายแดนได้ นอกจากจะมีความตึงเครียดทางชายแดนจริง ๆ แต่เท่าที่ผ่านมาก็จะทำได้แค่การเข้มงวดสินค้านำเข้าจากพม่าเท่านั้น การปิดด่านจะเป็นคำสั่งของรัฐบาลพม่าแต่เพียงฝ่ายเดียวซึ่งการสั่งปิดด่านการค้าชายแดนในส่วนรัฐบาลพม่าจะเป็นอำนาจการตัดสินใจของรัฐบาลท้องถิ่น การปิดด่านจึงสามารถทำได้ง่าย แต่คำสั่งการเปิดด่านจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลกลางก่อน ดังนั้นการเปิดด่านการค้าชายแดนของรัฐบาลพม่าจึงทำได้ยากกว่าการปิดด่านการค้าชายแดน⁸¹

⁸⁰ สัมภาษณ์ข้าราชการทหาร, 11 กรกฎาคม 2542.

⁸¹ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย. ผู้ส่งออกสินค้าประเภทจักรยาน, 6 กรกฎาคม 2542.

โดยสรุปแล้ว รัฐบาลไทยไม่เคยมีคำสั่งให้ปิดด้านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอด ทั้งนี้ เพราะ ภาครัฐบาลเล็งเห็นถึงความสำคัญด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเศรษฐกิจตามแนวชายแดน หากว่ามีคำสั่งให้ปิดด้านการค้าชายแดนจะทำให้เกิดความเสียหายต่อธุรกิจการค้าชายแดนอย่างมาก นอกจากนี้ การปิดด้านการค้าชายแดนของไทยจะกระทำได้ โดยคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งต้องใช้เวลาและขั้นตอนมาก ดังนั้น การปิดด้านการค้าชายแดนทุกครั้งที่ผ่านมา จะเป็นคำสั่งของทางรัฐบาลพม่าแต่เพียงฝ่ายเดียว เพราะคำสั่งการปิดด้านของรัฐบาลพม่าจะสามารถทำได้โดยรัฐบาลท้องถิ่น ไม่ต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลกลางของพม่า จึงสามารถกระทำได้โดยรวดเร็ว

5.3 ผลกระทบจากการปิดด้านการค้าชายแดนที่มีต่อการค้าชายแดนไทย-พม่า

11. รู้สึกอย่างไรต่อการปิดด้านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอดรวมทั้งการปิดสะพานมิตรภาพไทย-พม่า

ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกต่อการปิดด้านการค้าชายแดน ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นต่อประเด็นนี้ดังนี้

กลุ่มข้าราชการ 3 ใน 4 ราย เห็นว่า การปิดด้านการค้าชายแดนจะกระทบต่อการค้าชายแดน เพราะแต่ละปีประชาชนชาวไทยจะได้รายได้จากการค้าชายแดนในปริมาณมากและหลายล้านบาท การปิดด้านการค้าชายแดนจะทำให้ส่งสินค้าออกไม่ได้เป็นผลให้การค้าชายแดนที่แม่สอดเงียบเหงาอย่างเห็นได้ชัด ข้าราชการรายหนึ่งเห็นว่า รู้สึกเห็นใจต่อบรรดานักธุรกิจเพราะถ้ามีการปิดด้านก็จะกระทบต่อเศรษฐกิจ จำนวนสินค้าส่งออกก็จะลดลง ซึ่งจะแตกต่างจากช่วงที่มีการเปิดด้านอย่างเห็นได้ชัด⁸² แต่ข้าราชการอีกท่านหนึ่งเห็นว่า การที่มีการปิดด้านการค้าชายแดนเป็นเรื่องที่ปกติธรรมดา ซึ่งรัฐบาลพม่ามีคำสั่งปิดด้านบ่อยครั้งจนกลายเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ตามปกติ⁸³

ในส่วนของกลุ่มนักธุรกิจไทย 8 ใน 11 รายเห็นว่า จากการที่มีการปิดด้านการค้าชายแดน เมียวดี-แม่สอดทำให้สินค้านำเข้า-ส่งออกไม่สามารถเข้า-ออกได้ ส่งผลเสียต่อการส่งออกและนำเข้าสินค้า ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า การปิดด้านการค้าชายแดนส่งผลต่อความเสีย

⁸² สัมภาษณ์ข้าราชการทหาร, 11 กรกฎาคม 2542.

⁸³ สัมภาษณ์ข้าราชการพลเรือน, 23 มิถุนายน 2542.

หายทางธุรกิจอย่างมหาศาล ส่งสินค้าออกไม่ได้ ซึ่งการปิดด้านการค้าชายแดนบ่อย ๆ จะทำให้ส่วนแบ่งตลาด (Market Share) ของสินค้าในพม่าถูกประเทศอื่น ๆ ได้ส่วนแบ่งตลาดจากไทยไป เช่น สิงคโปร์, ไต้หวัน ซึ่งปัจจุบันส่งสินค้าเข้าไปในพมามาก เป็นคู่แข่งทางการค้าที่สำคัญของไทย การค้าชายแดนไทย-พม่าต้องใช้ความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นระหว่างประชาชนชาวพม่าอย่างมาก และการจะสร้างความเชื่อถือในการค้าขายระหว่างกันต้องใช้เวลานาน ถ้าสูญเสียลูกค้าเหล่านี้ไปก็จะกระทบต่อธุรกิจอย่างมาก⁸⁴ ในส่วนของการปิดสะพานมิตรภาพไทย-พม่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นตรงกันว่า การปิดสะพานมิตรภาพไทย-พม่าเป็นการปิดความสัมพันธ์ของประชาชนชาวไทยและชาวพม่าด้วย เนื่องจากการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-พม่าเป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ของชาวไทยและชาวพม่า เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ของการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ ดังนั้น ถ้ามีการปิดสะพานมิตรภาพก็เปรียบเสมือนการปิดความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยและชาวพม่า⁸⁵

แต่นักธุรกิจชาวไทยอีก 3 ราย เห็นว่า การปิดด้านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอด และการปิดสะพานมิตรภาพไทย-พม่า เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นปกติจึงไม่มีความรู้สึกอย่างไรต่อการปิดดังกล่าว

ส่วนนักธุรกิจชาวพม่า 5 ใน 10 ราย มีความเห็นเช่นเดียวกับนักธุรกิจไทย การปิดด้านการค้าชายแดน ตลอดจนการปิดสะพานมิตรภาพไทย-พม่าทำให้เป็นอุปสรรคต่อการค้าและความสัมพันธ์อันดีระหว่างทั้ง 2 ประเทศ ในขณะที่นักธุรกิจชาวพม่าอีก 5 รายเห็นว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาของการค้าชายแดน เพราะเห็นว่าการค้าชายแดนของพม่าส่วนใหญ่เป็นการลักลอบส่งออกอยู่แล้ว การปิดด้านการค้าชายแดนและการปิดสะพานมิตรภาพไทย-พม่าไม่ได้ส่งผลกระทบอะไร

ในทัศนะของสื่อมวลชนเห็นว่า การปิดด้านการค้าชายแดนและการปิดสะพานมิตรภาพไทย-พม่าเป็นเรื่องปกติของรัฐบาลพม่า เพราะความสัมพันธ์ของพม่าและไทยใช้เหตุผลทางประวัติศาสตร์เป็นหลักทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันได้ง่าย ซึ่งจะแตกต่างจากจีน, ญี่ปุ่น พม่าจะให้ความสำคัญมากกว่าไทย ซึ่งประวัติศาสตร์ไทยกับพม่าเป็นศัตรูกันมาตลอด ดูได้จากการสร้างประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันและเป็นคู่แข่งทางด้าน การรบมาตั้งแต่ในอดีต ทำให้พม่าและไทยยัง

⁸⁴ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทยางรถยนต์, 8 กรกฎาคม 2542.

⁸⁵ สัมภาษณ์ประธานหอการค้า, 25 มิถุนายน 2542.

คงมีความฝังใจทางประวัติศาสตร์ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการค้าชายแดนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

86

จากทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อการปิดด่านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอด รวมทั้งการปิดสะพานมิตรภาพไทย-พม่า เห็นว่า จากการที่รัฐบาลพม่ามีคำสั่งให้ปิดด่านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอด เป็นผลให้การค้าชายแดนต้องหยุดชะงัก สินค้าส่งออกไม่ได้ เป็นผลให้ส่วนแบ่งของตลาดของไทยถูกประเทศอื่นๆ ได้ส่วนแบ่งของตลาดไป สร้างความเสียหายต่อธุรกิจเป็นอย่างมาก ในส่วนของการปิดสะพานมิตรภาพไทย-พม่า จะทำให้กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนชาวไทยและชาวพม่า เนื่องจากสะพานมิตรภาพไทย-พม่าก่อสร้างขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนชาวไทยและชาวพม่า, เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศทั้งสอง และสนองนโยบายขององค์การสหประชาชาติ ที่ต้องการสร้างถนนเชื่อมโยงประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชีย ดังนั้น เมื่อมีคำสั่งการปิดด่านทำให้ประชาชนชาวไทยและชาวพม่า ไปมาหาสู่กันลำบากขึ้น

12. จากการที่มีการปิดด่านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอดนักธุรกิจได้รับผลกระทบหรือไม่ อย่างไร

ตารางที่ 13 แสดงความคิดของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ต่อประเด็นคำถามว่า : จากการที่มีการปิดด่านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอด นักธุรกิจได้รับผลกระทบหรือไม่

กลุ่มตัวอย่าง	ได้รับผลกระทบ	ไม่ได้รับผลกระทบ	หมายเหตุ
นักธุรกิจไทยผู้ส่งออกสินค้าประเภท			
- ผงชูรส	1	0	
- ยา	1	0	
- อุปกรณ์ประมง	1	0	
- จักรยาน	1	0	
- ยางรถยนต์	1	0	
- ผ้าฝ้าย, ผ้าทอ	1	0	
- รองเท้าแตะ	1	0	

- ปูนซีเมนต์	1	0	
- อะไหล่รถจักรยายนต์	1	0	
- เครื่องลำอาจ	1	0	
นักธุรกิจพม่าผู้ส่งออกสินค้าประเภท			
- ข้าว	1	0	
- กุ้งแห้ง	1	0	
- เฟอร์นิเจอร์เก่า	1	0	
- เบ็ดเตล็ด	0	1	
- ถั่วเหลือง	1	0	
- หอมแดง	1	0	
- อัญมณี	0	1	
- ผ้าผืน	1	0	
- ไม้แกะสลัก	0	1	
- หุฉลาม	0	1	
รวม	16	4	20

จากตารางเห็นว่า ความคิดเห็นต่อผลกระทบของนักธุรกิจจากการปิดด่านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอด นักธุรกิจไทยทั้งหมดเห็นว่า การปิดด่านการค้าชายแดนเมียวดี-แม่สอดส่งผลกระทบต่อธุรกิจ โดยให้ความเห็นว่าจากการปิดด่านทำให้สินค้าส่งออกลดลง เพราะการทำธุรกิจของนักธุรกิจท้องถิ่นชาวแม่สอดจะเน้นทางด้านการส่งออกทางชายแดนเป็นหลัก ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งให้ทัศนะว่านักธุรกิจอำเภอแม่สอดจะเน้นทางด้านการส่งออกทางชายแดนเป็นหลักเพราะชาวไทยไม่นิยมใช้สินค้าบางประเภท เช่น จักรยาน เพราะความนิยมจะแตกต่างกัน ถ้ามีการปิดด่านก็จะทำให้ส่งสินค้าออกไม่ได้เลย⁸⁷ นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ยังให้ความเห็นอีกว่าการที่มีการปิดด่านการค้าชายแดนนอกจากการส่งออกสินค้าได้ลดลงแล้วยังต้องหาช่องทางอื่นๆ เพื่อส่งออกสินค้า ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้นอีกด้วย ช่องทางต่าง ๆ เหล่านี้ เช่น ทางระนอง, ทางคลองเตย เพื่อส่งออกทางทะเลทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า การปิดด่านไม่สามารถส่งออกสินค้าในรูปแบบปกติได้ ต้องมีการลักลอบนำสินค้าส่งออกโดยต้องจ่าย

⁸⁷ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทจักรยาน, 6 กรกฎาคม 2542.

ได้ไต่สูงขึ้นไป ต่างจากการเสียภาษีที่ด้านศุลกากรซึ่งจ่ายภาษีเพียงแค่ 10% (ในปัจจุบันลดเหลือ 7%) ซึ่งจะถูกกว่าการจ่ายไต่ให้ทหารพม่ามากและยังได้ภาษีทั้งหมดคืนอีกด้วย⁸⁸

ส่วนนักธุรกิจชาวพม่า 6 ใน 4 รายเห็นว่าการปิดด่านการค้าชายแดนด้านเมียวดี-แม่สอดส่งผลกระทบต่อธุรกิจ เพราะการปิดด่านทำให้นำสินค้าจากพม่าเข้ามาฝั่งไทยได้ยากขึ้นและสินค้าบางประเภทก็ส่งออกไม่ได้เลย นอกจากนี้ยังต้องหาช่องทางอื่นเพื่อจะลักลอบขนส่งค่าทางท่าเรือต่าง ๆ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายให้ทหารพม่าตามทางในราคาที่สูงอีกด้วย

และนักธุรกิจชาวพม่า 4 รายเห็นว่าการปิดด่านการค้าชายแดนด้านเมียวดี-แม่สอดไม่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการค้าชายแดน โดยผู้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่าการปิดด่านชายแดนไม่มีผลอะไรต่อการส่งออกสินค้า สินค้าข้ามได้ตลอดเพราะปกติการค้าก็ทำอยู่ในรูปแบบของการลักลอบนำสินค้าออกอยู่แล้ว เพราะสินค้าบางประเภทเป็นสินค้าห้ามส่งออกของรัฐบาลพม่า แต่ชาวไทยนิยมบริโภคก็ต้องมีการลักลอบส่งออก⁸⁹

จะเห็นได้ว่า นักธุรกิจส่วนใหญ่จะได้รับผลกระทบจากการปิดด่าน ทั้งนี้เพราะการปิดด่านจะทำให้สินค้าส่งออกผ่านทางด่านชายแดนไม่ได้ ต้องหาช่องทางอื่นๆที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะทางท่าเรือ และตามแนวชายแดนไทย-พม่า จะมีช่องทางที่สามารถลักลอบสินค้าส่งไปได้ แต่ก็ต้องเสี่ยงกับการถูกจับกุมสินค้า หรืออาจถูกเก็บค่าผ่านทางในอัตราที่สูงกว่าปกติหลายเท่า ส่วนนักธุรกิจบางรายที่เห็นว่า ไม่ได้รับผลกระทบจากการปิดด่านการค้าชายแดน ส่วนใหญ่จะเป็นนักธุรกิจชาวพม่าที่ค้าสินค้าต้องห้ามของพม่า เช่น ไม้สัก เป็นต้น โดยต้องเสียค่าผ่านทางเป็นประจำอยู่แล้ว ดังนั้น การเปิดหรือปิดด่านจึงไม่มีผลกระทบเท่าใดนัก

13. ผู้ทำธุรกิจค้าชายแดนมีความรู้สึกมั่นคงในธุรกิจหรือไม่ อย่างไร

ตารางที่ 14 แสดงความคิดเห็นประชากรกลุ่มต่าง ๆ ต่อประเด็นคำถามว่า : ผู้ทำธุรกิจค้าชายแดนมีความรู้สึกมั่นคงในธุรกิจหรือไม่

กลุ่มตัวอย่าง	มั่นคง	ไม่มั่นคง	หมายเหตุ
นักธุรกิจไทยผู้ส่งออกสินค้าประเภท - ผงชูรส	1	0	

⁸⁸ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทผ้าผืน, 8 กรกฎาคม 2542.

⁸⁹ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทเบ็ดเตล็ด, 17 กรกฎาคม 2542.

- ยา	1	0	
- อุปกรณ์ประมง	0	1	
- จักรยาน	0	1	
- ยางรถยนต์	0	1	
- ผ้าผืน, ผ้าทอ	1	0	
- รองเท้าแตะ	0	1	
- ปูนซีเมนต์	1	0	
- อะไหล่รถจักรยานยนต์	1	0	
- เครื่องสำอาง	1	0	
นักธุรกิจพม่าผู้ส่งออกสินค้าประเภท			
- วัว	0	1	
- กุ้งแห้ง	0	1	
- เฟอร์นิเจอร์เก่า	0	1	
- เบ็ดเตล็ด	0	1	
- ถั่วเหลือง	0	1	
- หอมแดง	0	1	
- อัญมณี	0	1	
- ผ้าผืน	0	1	
- ไม้แกะสลัก	1	0	
- นู๋ฉลาม	1	0	
รวม	8	12	20

จากตารางพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะเห็นว่า ธุรกิจค้าขายแดนมีความมั่นคงและยังไม่มี ความมั่นคงมีจำนวนใกล้เคียงกัน (12:8) ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า ธุรกิจขายแดนยังไม่มี ความมั่นคงเพราะการปิดด่านมีบ่อยครั้ง ซึ่งการปิดด่านหมายถึงว่าสินค้าทุกอย่างส่งออกไม่ได้และจะถูกประเทศคู่แข่งทางการค้าโดยเฉพาะสิงคโปร์, อินเดีย, ไต้หวัน ได้ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าไทยอีกด้วย⁹⁰ ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า การค้าขายแดนของนักธุรกิจชาวพม่าเป็นรูปแบบของการค้านอกระบบ ทำให้ไม่มีความมั่นคงทางธุรกิจเพราะต้องเสี่ยงต่อการถูกจับกุม

⁹⁰ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทยางรถยนต์, 8 กรกฎาคม 2542.

ของทหารพม่าและสินค้าที่ต้องส่งในปริมาณมาก ๆ โดยเฉพาะการขนส่งด้วยรถบรรทุก เมื่อมีการปิดด่านจะทำให้การขนส่งลำบากเพราะทางรัฐบาลพม่าไม่ยอมให้ผ่านด่าน ซึ่งถ้าเป็นการค้าในรูปแบบของการค้าในระบบจะได้รับผลกระทบจากการปิดด่านมากกว่าการค้า ในรูปแบบของการค้านอกระบบ⁹¹

ส่วนนักธุรกิจที่เห็นว่า การค้าชายแดนมีความมั่นคงในธุรกิจส่วนมากจะเป็นนักธุรกิจชาวไทย นักธุรกิจไทยรายหนึ่งแสดงความเห็นว่าผู้ค้าธุรกิจชายแดนต้องมีความเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ตลอดเวลา โดยเฉพาะที่ด่านอำเภอแม่สอดมักจะมีวิกฤตการณ์บ่อยครั้ง เมื่อมีการปิดด่านก็ต้องมีการลักลอบส่งสินค้าออก ซึ่งความต้องการของผู้ค้าธุรกิจส่วนใหญ่ต้องการค้าในรูปแบบปกติเพราะเสียภาษีน้อยกว่าใช้ง่ายกว่าการค้าในรูปแบบของการค้านอกระบบ⁹² นักธุรกิจชาวไทยรายหนึ่งเห็นว่า ถึงแม้ว่าจะมีการปิดด่านแต่สินค้าบางประเภทรัฐบาลพม่าก็ยังยินยอมให้นำสินค้าเข้าไปได้ โดยเฉพาะยารักษาโรคเพราะเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นอย่างมากต่อประชาชนชาวพม่า การปิดกั้นสินค้าประเภทนี้จะทำให้ชาวพม่าได้รับความเดือดร้อนเพราะชาวพม่าไม่นิยมซื้อยาของประเทศอื่น ๆ นอกจากไทยเพราะราคาของสินค้าจะแพงกว่าของไทย ดังนั้นจึงมีความรู้สึกมั่นคงในธุรกิจการค้าชายแดน⁹³ นักธุรกิจชาวพม่าเห็นว่า การปิดด่านการค้าชายแดนเป็นเรื่องที่ปกติและเป็นไปตามสถานการณ์บ้านเมืองของพม่าต้องมีความเข้าใจในสถานการณ์เพราะในพม่ายังมีปัญหามาก ซึ่งรัฐบาลพม่าก็ต้องแก้ไขปัญหาบางครั้งก็ต้องมีการปิดด่านเมียวดีและไม่เกี่ยวกับความมั่นคงทางธุรกิจเพราะสามารถนำสินค้าส่งมาฝั่งไทยได้นานเกือบ 10 ปีแล้ว⁹⁴ และนักธุรกิจชาวพม่ารายหนึ่งให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ความมั่นคงทางธุรกิจไม่ได้ขึ้นอยู่กับเปิดหรือปิดด่านเพราะสินค้าบางประเภทไม่สามารถส่งสินค้าผ่านทางด่านการค้า ต้องส่งผ่านทางท่าเรือหรือช่องทางอื่น ๆ ที่สามารถนำสินค้าเข้าไปได้⁹⁵

การที่ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ธุรกิจการค้าชายแดนมีความมั่นคง มีจำนวนใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เพราะ กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่เห็นว่า ธุรกิจการค้าชายแดนยังไม่มีความมั่นคง เพราะการค้าชายแดนด่านเมียวดี-แม่สอด มีการปิดด่านบ่อยครั้ง ซึ่งการปิดด่านแต่ละครั้งรัฐบาลพม่าไม่มีการแจ้ง

⁹¹ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทถั่วเหลือง, 14 กรกฎาคม 2542.

⁹² สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทผงชูรส, 25 มิถุนายน 2542.

⁹³ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทยารักษาโรค, 6 กรกฎาคม 2542.

⁹⁴ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทผ้าผืน, 14 กรกฎาคม 2542.

⁹⁵ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทไม้แกะสลัก, 24 มิถุนายน 2542

ให้ทราบล่วงหน้า และการปิดด่านแต่ละครั้งทำให้การค้าต้องหยุดชะงัก สินค้าส่งออกไม่ได้ โดยเฉพาะสินค้าที่มีขนาดใหญ่และมีน้ำหนักมาก การปิดด่านทำให้สินค้าส่งออกไม่ได้ การลักลอบส่งสินค้าทำได้ยาก เพราะการขนส่งสินค้าทำได้ค่อนข้างลำบาก ไม่สามารถใช้คนแบกหามได้ ทำให้การค้าชายแดนไม่มีความมั่นคงเท่าที่ควร ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ในกลุ่มที่เห็นว่า มีความมั่นคงในธุรกิจค้าชายแดน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ส่งสินค้าที่มีขนาดไม่ใหญ่มากนัก นอกจากนี้ จะเป็นสินค้าที่ชาวพม่านิยมบริโภค เช่น ผงชูรส สินค้าที่มีความจำเป็นต่อชาวพม่า เช่น ยารักษาโรค สินค้าเหล่านี้สามารถส่งออกในรูปแบบของการลักลอบส่งออกได้ โดยเฉพาะยารักษาโรค ถึงแม้ว่าจะมีการปิดด่านก็สามารถเข้าไปได้ เพราะรัฐบาลพม่าเห็นว่า มีความจำเป็นต่อประชาชนพม่า ดังนั้น ผู้ค้าส่งสินค้าประเภทนี้จึงมีความรู้สึกมั่นคงในธุรกิจพอสมควร ถึงแม้จะมีการปิดด่านก็ตาม

14. ผู้ทำธุรกิจค้าชายแดนเห็นว่าสินค้าแต่ละประเภทได้รับผลกระทบจากการปิดด่านค้าชายแดนแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ตารางที่ 15 แสดงความคิดเห็นของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ต่อประเด็นคำถามว่า : ผู้ทำธุรกิจค้าชายแดนเห็นว่าสินค้าแต่ละประเภทได้รับผลกระทบจากการปิดด่านค้าชายแดนแตกต่างกันหรือไม่

กลุ่มตัวอย่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	หมายเหตุ
นักธุรกิจไทยผู้ส่งออกสินค้าประเภท			
- ผงชูรส	1	0	
- ยา	1	0	
- อุปกรณ์ประมง	1	0	
- จักรยาน	1	0	
- ยางรถยนต์	1	0	
- ผ้าผืน, ผ้าทอ	1	0	
- รองเท้าแตะ	1	0	
- ปูนซีเมนต์	1	0	
- อะไหล่รถจักรยานยนต์	1	0	
- เครื่องสำอาง	0	1	
นักธุรกิจพม่าผู้ส่งออกสินค้าประเภท			

- วัว	1	0	
- กุ้งแห้ง	1	0	
- เฟอริไนเจอร์เก่า	1	0	
- เบ็ดเตล็ด	0	1	
- ถั่วเหลือง	1	0	
- หอมแดง	0	1	
- อัญมณี	0	1	
- ผ้าฝ้าย	1	0	
- ไม้แกะสลัก	1	0	
- หูลาม	0	1	
รวม	15	5	20

จากตารางผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (15:5) เห็นว่า สินค้าแต่ละประเภทได้รับผลกระทบจากการปิดด่านการค้าชายแดนแตกต่างกัน คือ ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าสินค้าที่จะได้รับผลกระทบจากการปิดด่านมากที่สุด คือ สินค้าที่มีขนาดใหญ่และสินค้าที่มีน้ำหนักมาก เช่น ปูนซีเมนต์, เหล็กเส้น เพราะการขนส่งสินค้าทำได้ยากและการขนส่งแต่ละครั้งจะได้จำนวนน้อยต่างจากสินค้าที่มีขนาดเล็กและเบาจะเข้าได้ง่ายกว่าและต้นทุนน้อยกว่า นักธุรกิจชาวไทยรายหนึ่งเห็นว่าสินค้าประเภทที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือสินค้าที่ต้องใช้คน (ต้องใช้คนแบกหาม) จะได้รับผลกระทบมากเพราะขนาดใหญ่และน้ำหนักมาก การนำเข้าจะทำได้ยากกว่าสินค้าที่มีน้ำหนักเบา⁹⁶ ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า เมื่อมีการปิดด่านจะทำให้สินค้าหนัก ๆ เข้าได้ยากขึ้น เช่น ปูนซีเมนต์, เหล็กเส้น เพราะตอนที่มีการปิดด่านการค้าชายแดนภาษีส่งออกของสินค้าเหล่านี้จะถูก เมื่อมีการปิดด่านการค้าก็ทำให้ต้องมีการส่งสินค้าเหล่านี้ผ่านทางแม่น้ำซึ่งค่อนข้างลำบากในการส่งออกและค่าใช้จ่ายในการนำสินค้าเข้าพม่าค่อนข้างสูง⁹⁷

ส่วนผู้ที่เห็นว่าสินค้าแต่ละประเภทได้รับผลกระทบจากการปิดด่านการค้าชายแดนไม่แตกต่างกัน จำนวน 5 ราย เห็นว่า สินค้าจะผ่านด่านไม่ได้และต้องหาช่องทางอื่น ๆ เพื่อส่งออก เช่นเดียวกันหมด

⁹⁶ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย. ผู้ส่งออกสินค้าประเภทยางรถยนต์, 8 กรกฎาคม 2542.

⁹⁷ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย. ผู้ส่งออกสินค้าประเภทผงชูรส, 25 มิถุนายน 2542.

จากทัศนะของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เห็นว่า สินค้าแต่ละประเภทได้รับผลกระทบจากการปิดด่านการค้าชายแดนแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะสินค้าที่ได้รับผลกระทบจากการปิดด่านมากที่สุด คือ สินค้าที่มีน้ำหนักมาก เช่น ปูนซีเมนต์, เหล็กเส้น เพราะการขนส่งสินค้าทำได้ยากและการขนส่งแต่ละครั้งจะได้จำนวนน้อย ต่างจากสินค้าที่มีขนาดเล็ก และเบาจะนำสินค้าเข้าได้ง่ายกว่า และต้นทุนน้อยกว่า จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า สินค้าแต่ละประเภทได้รับผลกระทบแตกต่างกัน

15. ผู้ทำธุรกิจค้าชายแดนเห็นว่า สินค้าในระบบและสินค้านอกระบบได้รับผลกระทบจากการปิดด่านแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ตารางที่ 16 แสดงความคิดเห็นประชากรกลุ่มต่าง ๆ ต่อประเด็นคำถามว่า : สินค้าในระบบและสินค้านอกระบบได้รับผลจากการปิดด่านแตกต่างกันหรือไม่

กลุ่มตัวอย่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	หมายเหตุ
นักธุรกิจไทยผู้ส่งออกสินค้าประเภท			
- ผงชูรส	1	0	นอกระบบได้รับผลกระทบมากกว่า นอกระบบได้รับผลกระทบมากกว่า
- ยา	1	0	
- อุปกรณ์ประมง	0	1	
- จักรยาน	0	1	
- ยางรถยนต์	1	0	ในระบบได้รับผลกระทบมากกว่า
- ผ้าผืน, ผ้าทอ	0	1	
- รองเท้าแตะ	0	1	
- ปูนซีเมนต์	0	1	
- อะไหล่รถจักรยานยนต์	1	0	ในระบบได้รับผลกระทบมากกว่า ในระบบได้รับผลกระทบมากกว่า
- เครื่องสำอาง	1	0	
นักธุรกิจพม่าผู้ส่งออกสินค้าประเภท			
- ข้าว	0	1	
- กุ้งแห้ง	0	1	

- เฟอร์นิเจอร์เก่า	0	1	
- เบ็ดเตล็ด	0	1	
- ถั่วเหลือง	0	1	
- หอมแดง	0	1	
- อัญมณี	0	1	
- ผ้าฝ้าย	0	1	
- ไม้แกะสลัก	0	1	
- หูฉลาม	0	1	
รวม	5	15	20

จากตารางจะเห็นได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (15:5) เห็นว่าสินค้าในระบบและสินค้านอก ระบบได้รับผลกระทบจากการปิดด่านไม่แตกต่างกัน โดยเห็นว่า เมื่อมีการปิดด่านการค้าขาย แดนทำให้สินค้าในรูปแบบของการค้าในระบบและวาระค้านอก ระบบ ต่างได้รับผลกระทบเช่นเดียวกันคือสินค้าไม่สามารถเข้าได้ในส่วนของการค้าในระบบ แต่ในส่วนของการค้านอก ระบบก็จะได้รับผลกระทบคือสินค้าที่นำเข้าจะมีราคาสูงขึ้นเพราะการนำเข้ายากขึ้น เพราะจะมีเจ้าหน้าที่พม่าคอยตรวจตรามากขึ้นทำให้ทั้งผู้ค้าและประชาชนที่บริโภคสินค้าซื้อสินค้าในราคาที่สูงขึ้น

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ที่เห็นว่าสินค้าในระบบและสินค้านอก ระบบได้รับผลกระทบจากการปิดด่านแตกต่างกันคือผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่าสินค้าในระบบจะได้รับผลกระทบมากกว่า เพราะสินค้าในระบบจะต้องผ่านพิธีการทางศุลกากรต้องทำตามพิธีการซึ่งจะได้รับผลกระทบมากกว่าสินค้านอก ระบบ⁹⁸ ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์อีกรายเห็นว่า สินค้านอก ระบบจะได้รับผลกระทบมากกว่า เพราะการปิดด่านทำให้ต้องมีการค้านอก ระบบและค่าใช้จ่ายต้องมากขึ้น⁹⁹

จากทัศนะของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่า ทั้งสินค้าในระบบและสินค้านอก ระบบไม่ต่างกัน ได้รับผลกระทบเท่ากัน คือ สินค้านำเข้า-ส่งออกไม่ได้ จึงต้องมีการลักลอบส่งสินค้าในช่องทางอื่นๆ ซึ่งจะต้องใช้ค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น และเสี่ยงต่อการถูกจับกุมสินค้า

⁹⁸ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทยางรถยนต์, 8 กรกฎาคม 2542.

⁹⁹ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทผงชูรส, 25 มิถุนายน 2542.

16. ทำธุรกิจเห็นว่าสินค้าประเภทความจำเป็นขั้นพื้นฐานจะได้รับผลกระทบจากการปิด
ด้านการค้าชายแดนแตกต่างจากสินค้าประเภทที่ไม่ใช่ความจำเป็นขั้นพื้นฐานหรือไม่
อย่างไร

ตารางที่ 17 แสดงความคิดเห็นของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ต่อประเด็นคำถามว่า : สินค้าประเภท
ความจำเป็นขั้นพื้นฐานได้รับผลกระทบจากการปิดด้านการค้าชายแดนแตกต่างจากสินค้าประเภท
ที่ไม่ใช่ความจำเป็นขั้นพื้นฐานหรือไม่

กลุ่มตัวอย่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	หมายเหตุ
นักธุรกิจไทยผู้ส่งออกสินค้าประเภท			
- ผงชูรส	1	0	
- ยา	0	1	
- อุปกรณ์ประมง	0	1	
- จักรยาน	1	0	
- ยางรถยนต์	1	0	
- ผ้าผืน, ผ้าทอ	0	1	
- รองเท้าแตะ	0	1	
- ปูนซีเมนต์	1	0	
- อะไหล่รถจักรยานยนต์	1	0	
- เครื่องสำอาง	1	0	
นักธุรกิจพม่าผู้ส่งออกสินค้าประเภท			
- ข้าว	1	0	
- กุ้งแห้ง	1	0	
- เฟอริไนเจอร์เก่า	1	0	
- เบ็ดเตล็ด	1	0	
- ถั่วเหลือง	1	0	
- หอมแดง	1	0	
- อัญมณี	1	0	
- ผ้าผืน	1	0	
- ไม้แกะสลัก	1	0	
- หุฉลาม	1	0	
รวม	16	4	20

จากตารางจะเห็นว่านักธุรกิจส่วนใหญ่ (16:4) เห็นว่า สินค้าประเภทความจำเป็นขั้นพื้นฐานได้รับผลกระทบจากการปิดด่านการค้าชายแดนแตกต่างจากสินค้าที่ไม่ใช่ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน คือจะเห็นว่า สินค้าที่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานจะได้รับผลกระทบจากการปิดด่านมากกว่า สินค้าที่ไม่ใช่ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความคิดเห็นว่า สินค้าความจำเป็นขั้นพื้นฐานหรือสินค้าอุปโภคบริโภคเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อประชาชนชาวพม่ามาก เมื่อมีการปิดด่าน สินค้าเหล่านี้ก็จะเข้าทางด่านไม่ได้ จึงทำให้ต้องมีการส่งสินค้าในรูปแบบของการค้านอก ระบบและทำให้ต้องเสียค่าผ่านทางในราคาที่สูงขึ้นมาก เป็นผลให้ราคาสินค้าที่นำเข้าไปในพม่าราคาสูงกว่าปกติทำให้ประชาชนชาวพม่าได้รับความเดือดร้อน ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า สินค้าประเภทอาหารจะได้รับผลกระทบมากที่สุด แต่สินค้าประเภทยาไม่ได้รับผลกระทบเท่าใดนัก เพราะสามารถถือเข้าไปได้เพราะน้ำหนักน้อยแต่ราคาแพง อีกประการหนึ่งทางรัฐบาลพม่าก็ผ่อนผันให้สินค้าประเภทยารักษาโรคเข้าไปได้เพราะยามีความจำเป็นต่อประชาชนชาวพม่า ซึ่งต่างจากสินค้าที่ไม่ใช่ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น เครื่องสำอาง สินค้าเหล่านี้ประชาชนชาวพม่าถือว่าเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยจะไม่สามารถได้รับผลกระทบเท่าใดนัก ซึ่งชาวพม่าไม่ค่อยนิยมใช้อยู่แล้ว¹⁰⁰ ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า ประชาชนชาวพม่าจะได้รับความเดือดร้อนมากในช่วงที่มีการปิดด่าน เพราะสินค้าจะราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะยารักษาโรคจะมีราคาสูงขึ้นจากปกติมากถึงแม้ว่าปัจจุบันรัฐบาลพม่าสามารถผลิตยาเองได้¹⁰¹ แต่ยังไม่พอกับความต้องการบริโภคของประชาชนชาวพม่า จึงต้องสั่งซื้อสินค้าจากไทย¹⁰²

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ที่เห็นว่า สินค้าประเภทความจำเป็นขั้นพื้นฐานได้รับผลกระทบจากการปิดด่านการค้าชายแดนไม่แตกต่างจากสินค้าประเภทที่ไม่ใช่ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เห็นว่า การปิดด่านสินค้าทั้งประเภทที่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานและไม่ใช่ประเภทที่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่างได้รับผลกระทบจากการปิดด่านเหมือนกันคือไม่สามารถผ่านด่านได้เช่นเดียวกัน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ต่างเห็นว่า สินค้าความจำเป็นขั้นพื้นฐานได้รับผลกระทบจากการปิดด่านการค้าชายแดนแตกต่างจากสินค้าที่ไม่ใช่ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เพราะ ส่วนใหญ่ประชาชนชาวพม่ามีฐานะยากจน การซื้อสินค้าเพื่ออุปโภคบริโภคจึงมักเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันเท่านั้น ส่วนสินค้าที่ไม่ใช่ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ชาวพม่าจะไม่นิยมบริโภคเท่า

¹⁰⁰ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทยางรถยนต์, 8 กรกฎาคม 2542.

¹⁰¹ ผลิตโดยบริษัท B.B.I.

¹⁰² สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทธัญพืช, 17 กรกฎาคม 2542.

ได้นัก เมื่อมีการปิดด่านสินค้าที่ได้รับผลกระทบคือสินค้าที่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานมากกว่าสินค้าที่ไม่ใช่ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

5.4 แนวทางในการพัฒนาความร่วมมือทางการค้าชายแดนระหว่างไทยและพม่า

17. รัฐบาลพม่าได้มีการแก้ไขปัญหภายใน ที่กระทบต่อการค้าชายแดนหรือไม่ อย่างไร

ตารางที่ 18 แสดงความคิดเห็นของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ต่อประเด็นคำถามว่า : รัฐบาลพม่า ได้มีการแก้ไขปัญหภายในที่กระทบต่อการค้าชายแดนหรือไม่

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์	แก้ไข	ไม่แก้ไข	รวม
1. กลุ่มข้าราชการ	3	1	4
2. กลุ่มนักธุรกิจไทย	7	4	11
3. กลุ่มนักธุรกิจพม่า	6	4	10
4. สื่อมวลชน	1	0	1
รวม	17	9	26

จากตารางเห็นได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (17:9) เห็นว่ารัฐบาลพม่าได้มีการแก้ไขปัญหภายในที่กระทบต่อการค้าชายแดน โดยรัฐบาลพม่าได้มีความพยายามแก้ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยได้มีทั้งการปราบปรามชนกลุ่มน้อย ตลอดจนการพยายามในการเจรจากับตัวแทนของชนกลุ่มน้อยให้เข้าต่อรัฐบาลพม่าและมีให้ต่อต้านรัฐบาลพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า รัฐบาลพม่าเคยได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหานี้ แต่เนื่องจากชนกลุ่มน้อยมีจำนวนมากกว่าชาวพม่าแท้ทำให้การปราบปรามชนกลุ่มน้อยทำได้ยาก โดยเฉพาะบริเวณเมียวดี, กรุกกริก, พะอ้ง เป็นดินแดนของกะเหรี่ยงทั้งหมด แหล่งลำเลียงสินค้าเป็นดินแดนของกะเหรี่ยงทำให้การควบคุมของรัฐบาลพม่าเป็นไปด้วยความลำบาก¹⁰³ ผู้ให้สัมภาษณ์อีกรายหนึ่งเห็นว่า รัฐบาลพม่าได้พยายามแก้ไขปัญหภายในของพม่าเองโดยการพึ่งตัวเองมากกว่าการพึ่งพาต่างชาติ เช่น การที่จะรับความช่วยเหลือจากชาวต่างชาติ พม่าก็จะเลือกรับแต่สิ่งที่พม่าเห็นว่าได้เปรียบ ถ้าสิ่งไหนที่

¹⁰³ สัมภาษณ์ข้าราชการพลเรือน, 24 มิถุนายน 2542.

รัฐบาลพม่าเห็นว่าเสียเปรียบชาวต่างชาติ พม่าก็จะไม่ยอมรับความช่วยเหลือใด ๆ ทั้งสิ้น¹⁰⁴ ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า รัฐบาลพม่าได้มีการเจรจาร่วมกับรัฐบาลไทย เช่น การประชุม โดยมีการจัดตั้งเป็นองค์กรคือ

- คณะกรรมการมาธิการร่วมไทย-พม่า (Joint Commission – JC) ตามมติของ ครม มีมติ อนุมัติเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2536 จำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 29 คน โดยฝ่ายไทยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นประธาน และรองอธิบดีกรมเอเชียตะวันออกเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยมีหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทย - พม่า ทุกด้าน ยกเว้นด้านความมั่นคง

- คณะกรรมการพิจารณาปัญหาเขตแดนไทย - พม่า (Joint Boundary Committee JBC) จำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 23 คน โดยแบ่งเป็น ฝ่ายไทย 13 คน และฝ่ายพม่า 10 คน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศทั้ง 2 ประเทศ เป็นประธานร่วมและฝ่ายไทยมีเจ้าหน้าที่กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย เป็นกรรมการและเลขานุการร่วมโดยมีหน้าที่เกี่ยวกับ :-

1. พิจารณาและเจรจาปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับพม่า เพื่อกำหนดเขตแดนที่ถาวร และ แน่ชัดระหว่างประเทศทั้งสอง

2. ดำเนินการตรวจสอบและปักหลักเขตแดนระหว่างไทย - พม่า

- คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคไทย - พม่า (Thai Myanmar Regional Border Committee – RBC) โดยคณะกรรมการชุดนี้ ตั้งตามบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหภาพพม่า ซึ่งลงนามที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2533 สำหรับคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคฝ่ายไทย มีแม่ทัพภาคเป็นประธาน และมีหัวหน้าสำนักงานประสานงานร่วมไทย - พม่า เป็นเลขานุการ โดยมีหน้าที่เกี่ยวกับการปรึกษาหารือถึงมาตรการที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาความมั่นคงร่วมกันและปัญหาอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในบริเวณชายแดน

- คณะกรรมการส่วนท้องถิ่นไทย - พม่า (Thai - Myanmar Township Border Committee – TBC) โดยจัดตั้งขึ้นตามบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลพม่า ซึ่งลงนามที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2533 ปัจจุบันคณะกรรมการส่วนท้องถิ่น - พม่า มีการตั้งขึ้น 3 แห่ง

- ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ฝ่ายไทยมีผู้บังคับการจังหวัดทหารบก เชียงราย

¹⁰⁴ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทอุปกรณ์ประมง, 6 กรกฎาคม 2542.

เป็นประธานและหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ ส่วนฝ่ายพม่าเป็นเจ้าหน้าที่จากเมืองท่าซีเหล็ก เป็นกรรมการ

- ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีผู้บังคับชุดควบคุมที่ 34 เป็นประธาน และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นกรรมการ ส่วนฝ่ายพม่ามีเจ้าหน้าที่จากเมืองเมียวดี เป็นกรรมการ

- ที่อำเภอแม่ฮ่องสอน ฝ่ายไทยมีผู้บังคับชุดควบคุมที่ 35 เป็นประธาน และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ ส่วนฝ่ายพม่ายังไม่มีการแต่งตั้ง

คณะกรรมการชุดดังกล่าวมีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องความมั่นคง ตามแนวชายแดนในแต่ละเขตอำนาจของตน และดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาชายแดนเป็นการเฉพาะ

ผู้ให้สัมภาษณ์อีกรายหนึ่งเห็นว่า รัฐบาลพม่าได้มีความพยายามในการจัดระเบียบและมาตรการต่าง ๆ ทางด้านการค้าภายในประเทศรวมถึงการค้าชายแดนเพื่อให้เสียดุลกับไทยให้น้อยลงเพราะพม่าเสียดุลกับไทยในแต่ละปีปริมาณมาก ทำให้พม่าต้องมีการจัดระเบียบดังกล่าว¹⁰⁵ ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า รัฐบาลพม่าได้พยายามแก้ปัญหาโดยการส่งเสริมให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนมากขึ้น เช่น สิงคโปร์ เป็นต้น และรัฐบาลก็มีหุ้นส่วนในกิจการต่าง ๆ ด้วยในเรื่องชนกลุ่มน้อยปัจจุบันได้มีการรวมตัวของชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ให้เข้าร่วมกับรัฐบาลพม่าแล้วเหลืออีกไม่กี่กลุ่มเท่านั้นที่ยังไม่ได้เข้าร่วมกับรัฐบาลพม่า¹⁰⁶

ส่วนผู้ที่เห็นว่า รัฐบาลพม่าไม่มีการแก้ปัญหาภายในที่กระทบต่อการค้าชายแดนเพราะเห็นว่า รัฐบาลพม่ายึดหลักของนโยบายความมั่นคงก่อนเศรษฐกิจ ทำให้รัฐบาลไม่สนใจที่จะแก้ปัญหาส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า ในอดีตเมื่อประมาณ 7-8 ปีที่แล้วพม่าต้องพึ่งพาสินค้าจากไทยมาก แต่ปัจจุบันมีสินค้าจากประเทศอื่นเข้ามาลงทุนในพม่ามากขึ้นทำให้พม่าไม่ค่อยสนใจที่จะแก้ปัญหาที่กระทบต่อการค้าชายแดนเท่าใดนัก¹⁰⁷

จากผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า รัฐบาลพม่าได้มีการแก้ปัญหาภายในที่กระทบต่อการค้าชายแดน ทั้งนี้เพราะ ปัจจุบันพม่าเริ่มมีการปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ทางด้านการค้ามากขึ้น นอกจากนี้พม่ายังมีคณะกรรมการที่เกี่ยวกับการค้าชายแดนระหว่างไทย-พม่า ตลอดจนการปราบปรามชนกลุ่มน้อยที่ต่อต้านรัฐบาลพม่าเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ และการปรับตัวของพม่าในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลพม่าได้มีความพยายามในการแก้ปัญหาภายในประเทศมากกว่าในอดีตที่พม่าปิดประเทศมา

¹⁰⁵ สัมภาษณ์ข้าราชการพลเรือน, 23 มิถุนายน 2542.

¹⁰⁶ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทผ้าผืน, 14 กรกฎาคม 2542.

¹⁰⁷ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย. ผู้ส่งออกสินค้าประเภทจักรยาน, 6 กรกฎาคม 2542.

เป็นเวลานาน ถึงแม้ว่าวิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหาของพม่าอาจไม่ถูกต้องในสายตาชาวโลก และการแก้ปัญหาภายในของพม่าไม่ประสบความสำเร็จมากนัก แต่อย่างน้อย พม่าก็ได้แสดงถึงท่าทีและนโยบายที่พม่ามีการแก้ปัญหาภายในประเทศจากอดีตมากขึ้น

18. รัฐบาลไทยได้มีความสนใจในการแก้ไขปัญหความร่วมมือทางการค้าชายแดนไทยกับพม่าหรือไม่ อย่างไร

ตารางที่ 19 แสดงความคิดเห็นของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ต่อประเด็นคำถาม : รัฐบาลไทยได้มีความสนใจในการแก้ไขปัญหความร่วมมือทางการค้าชายแดนไทยกับพม่าหรือไม่

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์	แก้ไข	ไม่แก้ไข	รวม
1. กลุ่มข้าราชการ	4	0	4
2. กลุ่มนักธุรกิจไทย	10	1	11
3. กลุ่มนักธุรกิจพม่า	7	3	10
4. สื่อมวลชน	1	0	1
รวม	22	4	26

จากตารางจะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (22:4) เห็นว่า รัฐบาลไทยให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหความร่วมมือทางการค้าชายแดนไทยกับพม่า ส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่า รัฐบาลไทยได้พยายามในการแก้ปัญหาความร่วมมือทางการค้ากับพม่า โดยมีการเจรจาทางการค้ากับรัฐบาลพม่า แต่จะเป็นลักษณะของการตั้งหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเจรจาทั้งทางด้านการค้าและความมั่นคงของประเทศ เช่น หน่วยงานของ JC, JBC, RBC และ GBC โดยเฉพาะเรื่องของการพิพาททางชายแดนระหว่างไทยและพม่า แต่องค์กรที่มีส่วนในการให้ข้อมูลกับรัฐบาลและคอยประสานงานกับรัฐบาลของทั้งสองประเทศ คือ หอการค้าจังหวัดตาก เพราะจะเป็นองค์กรที่จะมีข้อมูลในส่วนของท่านั่งถิ่นได้ดีกว่าภาครัฐบาล ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งให้ความเห็นว่า ในการแก้ปัญหาทางการค้าชายแดน ภาคเอกชนจะช่วยภาครัฐบาลได้มากในการให้ข้อมูลกับทางรัฐบาลในการแก้ปัญหาความร่วมมือระหว่างไทยและพม่า และองค์กรเหล่านี้จะมีโครงการที่เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับพม่า เช่น โครงการท่องเที่ยวตามชายแดนจะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง

ประชาชนทั้งสองประเทศได้¹⁰⁸ ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า รัฐบาลไทยก็ได้พยายามเจรจาผ่อนคลายทางการค้า โดยเฉพาะเรื่องของลักษณะสินค้าต้องห้ามของพม่าเพื่อนำสินค้าบางประเภทที่พม่าห้ามนำเข้าประเทศสามารถนำเข้าได้ แต่ทางรัฐบาลพม่าก็อ้างว่า สินค้าอุปโภคบริโภคบางอย่าง เช่น ผงชูรส, เครื่องดื่มบำรุงกำลัง, ของขบเคี้ยว ทางรัฐบาลพม่าไม่ยินยอมให้นำเข้าเนื่องจากเหตุผลที่ว่า ทำให้ประชาชนของชาวพม่าเกิดความฟุ้งเฟ้อและมีโทษต่อร่างกายทำให้การเจรจายังหาข้อยุติไม่ได้¹⁰⁹ ผู้ให้สัมภาษณ์อีกรายหนึ่งเห็นว่า รัฐบาลไทยได้ให้ความสนใจในการแก้ปัญหาความร่วมมือทางการค้าชายแดนกับพม่า โดยการส่งผู้นำทางทหาร (คือ พล.อ.เชษฐา ฐานะจาโร) ไปเจรจากับผู้นำทางทหารของพม่า¹¹⁰

ส่วนผู้สัมภาษณ์ที่เห็นว่า รัฐบาลไม่ให้ความสนใจในการแก้ปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้เพราะเห็นว่ารัฐบาลยังขาดความสนใจในการแก้ปัญหาด้านการค้าชายแดน เพราะเห็นว่าการค้าชายแดนไม่มีความสำคัญเท่าใดนัก¹¹¹ ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่ารัฐบาลไทยไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการค้าชายแดนเท่าใดนักคือไม่มีตัวแทนของทางรัฐบาลไปเที่ยวที่พม่าเท่าใดนัก¹¹²

ปัจจุบันรัฐบาลไทย มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทย-พม่า อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง เช่น หน่วยงานต่างๆ เช่น JC, JBC, RBC และ GBC ล้วนแต่เป็นหน่วยงานของรัฐที่พยายามเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีของไทยและพม่า ทั้งนี้เพราะพม่าเองก็มีปัญหาภายในอยู่มาก ดังนั้น รัฐบาลพม่าจึงมุ่งที่จะแก้ปัญหาภายในก่อนเป็นอันดับแรก ความสนใจต่อหน่วยงานเหล่านี้จึงน้อยกว่าที่ควรจะเป็น นอกจากนี้ แนวทางในการแก้ปัญหาทางการค้าชายแดนไทย-พม่าของภาครัฐส่วนใหญ่จะมาจากการเสนอแนะแนวทางขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนโดยตรง โดยเฉพาะบทบาทของหอการค้าจังหวัดตาก มีส่วนอย่างมากต่อการเสนอปัญหาการค้าชายแดนต่อรัฐบาล ซึ่งทำให้การดำเนินการในการแก้ไขปัญหาต่างๆ รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

¹⁰⁸ สัมภาษณ์ข้าราชการทหาร, 11 กรกฎาคม 2542.

¹⁰⁹ สัมภาษณ์ข้าราชการพลเรือน, 24 มิถุนายน 2542.

¹¹⁰ สัมภาษณ์สื่อมวลชน, 14 กรกฎาคม 2542.

¹¹¹ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทปูนซีเมนต์, 12 กรกฎาคม 2542.

¹¹² สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทหุจลาม, 15 กรกฎาคม 2542.

19. รัฐบาลพม่าจะสามารถแก้ปัญหาภายในที่กระทบต่อการค้าชายแดนสำเร็จหรือไม่

ตารางที่ 20 แสดงความคิดเห็นของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ต่อประเด็นคำถาม: รัฐบาลพม่าจะสามารถแก้ปัญหาภายในที่กระทบต่อการค้าชายแดนสำเร็จหรือไม่

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	รวม
กลุ่มข้าราชการ	2	2	4
กลุ่มนักธุรกิจไทย	2	9	11
กลุ่มนักธุรกิจพม่า	2	8	10
สื่อมวลชน	0	1	1
รวม	6	20	26

จากตารางจะเห็นว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (20:6) เห็นว่า รัฐบาลพม่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาภายในที่กระทบต่อการค้าชายแดนได้สำเร็จ โดยให้ความเห็นว่า การแก้ปัญหาภายในของพม่าคือสำเร็จได้ยากเพราะรัฐบาลทหารพม่ามีอำนาจมาก การที่จะแก้ปัญหาภายในของรัฐบาลพม่าได้ รัฐบาลพม่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่คงเป็นไปได้ยากเพราะ การคั่นให้อำนาจให้ประชาชนไม่มีอยู่ในนโยบายของรัฐบาลพม่า อีกประการหนึ่งในพม่ามีชนกลุ่มน้อยมาก และแต่ละกลุ่มก็มีอำนาจเป็นของตนเองทำให้มีความพยายามต่อต้านรัฐบาลอยู่เสมอ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของพม่าจึงทำได้ยาก¹¹³ ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า การลงจากอำนาจของผู้นำรัฐบาลพม่าเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะพม่าเดินตามนโยบายของอดีตสหภาพโซเวียตมาตลอด เมื่อพม่าเห็นตัวอย่างการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียต ทำให้พม่าต้องระมัดระวังในเรื่องของการดำเนินนโยบายมากขึ้น¹¹⁴

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่า รัฐบาลพม่าสามารถจะแก้ไขปัญหาภายในของพม่าได้สำเร็จ ได้แสดงความเห็นว่ารัฐบาลพม่าสามารถแก้ปัญหาภายในประเทศได้ โดยจะดูได้จากการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ประการ เช่น การเข้าเป็นสมาชิกของ ASEAN ความพยายามในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบการค้าภายในประเทศ เป็นต้น ซึ่งพม่าได้พยายามเปิดประเทศให้กว้างกว่าในอดีตมาก ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า สถานการณ์ในพม่าในปัจจุบันนี้ดีขึ้นกว่าในอดีตมาก ความสงบ

¹¹³ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทประมง, 6 กรกฎาคม 2542.

¹¹⁴ สัมภาษณ์สื่อมวลชน, 14 กรกฎาคม 2542.

เรียบร้อยภายในประเทศมีมากขึ้น เช่น ชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ได้หันมาให้ความร่วมมือกับรัฐบาลพม่าเหลือแต่เพียงไม่กี่กลุ่มเท่านั้น และคาดว่าอีกไม่นานพม่าจะมีความสงบและการค้าชายแดนก็จะราบรื่นมากกว่าปัจจุบัน¹¹⁵

โดยภาพรวมแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า รัฐบาลพม่าไม่สามารถแก้ปัญหาภายในของพม่าได้ เนื่องจากพม่ายังมีปัญหาทางการเมืองภายในอีกมากโดยเฉพาะปัญหาชนกลุ่มน้อยซึ่งพมามีปัญหาในเรื่องความแตกต่างทางเชื้อชาติที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต การที่รัฐบาลพม่าจะแก้ปัญหาต่างๆ ได้ต้องใช้ระยะเวลาอีกยาวนาน

20. มีข้อเสนอแนะอย่างไรในอันที่จะทำให้เกิดความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนทางการค้าชายแดนระหว่างไทยและพม่า

ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อข้อเสนอแนะในการที่จะทำให้เกิดความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนทางการค้าชายแดนระหว่างไทยและพม่า สามารถสรุปข้อเสนอแนะต่างๆ ในประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้

20.1 ภาครัฐบาล

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ในส่วนของรัฐบาลต้องพยายามให้มีการเจรจาทางการค้ากับรัฐบาลของพม่าเป็นหน้าที่ของผู้ปฏิบัติระดับชาติ เพราะอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ระดับรัฐบาลของพม่า โดยเฉพาะเมื่อมีการปิดด่านค้าชายแดน รัฐบาลก็ควรริบดำเนินการเจรจากับรัฐบาลพม่า ไม่ควรปล่อยเวลาให้ยืดเยื้อเพราะจะทำให้ภาคเอกชนและนักธุรกิจ ได้รับผลกระทบอย่างมาก¹¹⁶ นอกจากนี้ รัฐบาลไทยน่าจะสร้างความสัมพันธ์กับทางรัฐบาลพม่าให้มากขึ้นโดยไม่เอาความสัมพันธ์ในประวัติศาสตร์มาเป็นนโยบายหลักในการดำเนินความสัมพันธ์กับพม่า และภาครัฐบาลควรให้ความช่วยเหลือกับพม่าอย่างเต็มที่และช่วยเหลือด้วยความจริงใจ เพื่อที่พม่าจะเชื่อใจประเทศไทยให้มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน ซึ่งต่างจากประเทศจีน สิงคโปร์ ที่มีการให้ความช่วยเหลือพม่าอย่างเต็มที่ ทำให้พม่ามีความเชื่อใจและแสดงความสัมพันธ์แตกต่างจากประเทศไทย¹¹⁷

นอกจากนั้นหน่วยงานต่าง ๆ รัฐบาลก็มีความสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยและพม่าได้ ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่าหน่วยงานทุกหน่วยงาน

¹¹⁵ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทผ้าผืน, 14 กรกฎาคม 2542.

¹¹⁶ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย. ผู้ส่งออกสินค้าประเภทอุปกรณ์ประมง, 6 กรกฎาคม 2542.

¹¹⁷ สัมภาษณ์สื่อมวลชน, 14 กรกฎาคม 2542.

ของทั้งประเทศไทยและพม่า ควรมีการประสานความร่วมมือกันจะทำให้การแก้ปัญหาต่าง ๆ สำเร็จยิ่งขึ้น¹¹⁸ โดยเฉพาะกระทรวงต่างประเทศควรมีแนวทางในการแก้ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น ระหว่างกระทรวงต่างประเทศของไทยและของพม่า โดยควรมีมาตรการร่วมกัน เช่น ข้อตกลงทางการส่งสินค้าผ่านแดน ลักษณะสินค้าต้องห้าม และการตรวจตราสินค้าที่ถูกลักขโมยส่งไปประเทศต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้มีการเจรจาและข้อตกลงที่ทำได้ง่ายกว่าหน่วยงานอื่นๆ¹¹⁹

20.2 ภาคเอกชน

ผู้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ในส่วนของเอกชนปัจจุบันในภาคของเอกชนมีบทบาทอย่างมากต่อการแก้ปัญหาทางความร่วมมือ โดยเฉพาะทางด้านการค้ากับพม่าเอกชนจะเป็นผู้เสนอลักษณะของปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อภาครัฐบาล ในเรื่องนี้ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า เอกชนมีบทบาทสำคัญอย่างมากเพราะต้องสร้างความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและแก้ปัญหาตั้งแต่เริ่มแรกก่อนที่จะเกิดปัญหาใหญ่ๆ ขึ้น¹²⁰ และนอกจากนี้ยังเห็นว่า ควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ด้านเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมทำงานด้านความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจให้มากขึ้น¹²¹

ในขณะเดียวกันผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งเห็นว่า เอกชนควรมีความจริงจังต่อพม่าโดยไม่มุ่งผลประโยชน์มากเกินไป ทำให้พม่าไม่เชื่อใจไทยและมักจะอ้างเงื่อนไขต่อการปิดด่านอยู่เสมอ¹²²

20.3 ความสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ระดับสูง

ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ความสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ระดับสูง เช่น ทหารจะช่วยให้การเจรจาทางการค้ากับรัฐบาลพม่าง่ายขึ้นเพราะพม่าเป็นรัฐบาลทหาร การเจรจาเป็นการส่วนตัวจะทำให้การเจรจาง่ายขึ้น เช่น สมัยรัฐบาลชวลิตจะไม่ค่อยมีปัญหาทางด้านการปิดด่านการค้า เพราะรัฐบาลชวลิตมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับทหารระดับสูงของพม่า¹²³

20.4 แรงงาน

ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า การจ้างแรงงานพม่าก็เป็นส่วนที่ทำให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนชาวพม่าให้สูงขึ้น เพราะชาวพม่ายังยากจนอยู่มากประกอบกับอุตสาหกรรมของไทยยังต้องการแรงงานไร้ฝีมือจำนวนมากและราคาถูก เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ และมีส่วนสำคัญต่อความร่วมมือและความสัมพันธ์ต่อไทยและพม่าเป็นการพึ่งพาทาง

¹¹⁸ สัมภาษณ์ประธานหอการค้าจังหวัดตาก, 25 มิถุนายน 2542.

¹¹⁹ สัมภาษณ์ข้าราชการพลเรือน, 24 มิถุนายน 2542.

¹²⁰ สัมภาษณ์ข้าราชการทหาร, 11 กรกฎาคม 2542.

¹²¹ สัมภาษณ์ประธานหอการค้าจังหวัดตาก, 25 มิถุนายน 2542.

¹²² สัมภาษณ์ข้าราชการพลเรือน, 23 มิถุนายน 2542.

¹²³ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทยา, 6 กรกฎาคม 2542

เศรษฐกิจ แต่ปัจจุบันรัฐบาลมีมาตรการที่จะผลักดันแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ให้คืนกลับสู่ประเทศ¹²⁴ ในเรื่องนี้เห็นว่า แรงงานเหล่านี้มีความจำเป็นต่ออุตสาหกรรมไทยอีกมาก การผลักดันให้แรงงานเหล่านี้ออกนอกประเทศจะทำให้ผู้ประกอบการต่าง ๆ เกิดความเดือดร้อน จึงมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลมีมาตรการในการควบคุมแรงงานพม่าโดยการเก็บภาษีให้ถูกต้องและมีการตรวจตราแรงงานทุก ๆ 3 - 6 เดือน ถึงที่อยู่ของแรงงานต่างด้าว ไม่ใช่การผลักดันแรงงานต่างด้าวออกนอกประเทศ ซึ่งคิดว่า มาตรการนี้ไม่สามารถทำให้สำเร็จได้เพราะปัจจุบันแรงงานพม่าเป็นแรงงานที่สำคัญต่อกิจการต่าง ๆ ถ้าผลักดันออกไปก็จะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจได้¹²⁵

20.5 ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ

ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเห็นว่า ควรมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ เช่น ประเพณีสงกรานต์ระหว่างประชาชนชาวไทยและชาวพม่าริมฝั่งแม่น้ำเมย เป็นประเพณีที่ดีและสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีของทั้งสองประเทศได้ ซึ่งน่าจะมีการส่งเสริมความสัมพันธ์และวัฒนธรรมอันดีระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศอย่างนี้ตลอดไป¹²⁶

ในส่วนของนักธุรกิจพม่ารายหนึ่งเห็นว่า อยากให้รัฐบาลพม่าให้ความสนใจทางด้านการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและพม่ามากกว่านี้ เพราะบ่อยครั้งที่รัฐบาลสั่งปิดด่านก็จะทำให้กระทบต่อธุรกิจการค้าชายแดนไม่สามารถส่งสินค้าออกได้¹²⁷

¹²⁴ มาตรการ 4 สิงหาคม คือ มาตรการในการผลักดันแรงงานต่างด้าวออกนอกราชอาณาจักร ภายในวันที่ 4 สิงหาคม 2542.

¹²⁵ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทย ผู้ส่งออกสินค้าประเภทประมง, 6 กรกฎาคม 2542.

¹²⁶ สัมภาษณ์สื่อมวลชน, 14 กรกฎาคม 2542.

¹²⁷ สัมภาษณ์นักธุรกิจชาวพม่า ผู้ส่งออกสินค้าประเภทถั่วเหลือง, 14 กรกฎาคม 2542.